

מחזירים

גליקס ס"ד | פרשת בשלה | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

עם פ"א רפויה, לדמו על הנ"ל שרפואתו
תהיה בידי שמים.

פעם אחת שמע הפנ"מ שצורך היהודים
"יאסר ערפאת" חולה בשפעת, אמר הפני
מנחם לסובביו בצחות לשונו: ברוך ה'
לערפאת יש שפעת בפ"א דגושה.

איזה ברכה בירכו על המז?

הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה (טז,
טו).

הגה"ק הרמ"ע מפענו זצ"ל כתב (במאמר
השבתות), שלעתיד לבוא בסעודה של
לוייתן, שיוציאו אז צנצנת המן הגנוז
שיברכו ברכה על המן המוציא לחם מן
השמים עי"ש. והנה דכירנא כשהייתי
מסתופף בצל קדשו של כבוד מחותני
הרב הקדוש מהרצ"ה מדיזיטשוב זצ"ל,
נפל מלתא בפומיה לחקור האיך היה ברכת
המן, ואני הייתי משיב שמצאתי כך לרמ"ע
דלעתיד יברכו המוציא לחם מן השמים,
נענה אחד מן החברים הלא הוא הרב
המקובל מו"ה ישראל דוב זצ"ל: כמדומה
לא בירכו על המן כל עיקר, כיון שהוא
(יומא עה:) 'לחם אבירים' נבלע באיברים
שלא היה בו בירור, כי כל עיקר הברכה
לברר ניצוצין ולהפרידם מן הפסולת
ובמן לא היה פסולת. ונהניתי מאד כי
לדעתי הדברים קרובים אל האמת, והייתי
מתמיה לפי זה על הקדוש מהרמ"ע שכתב
שנצטרך לברך עליו לעתיד.

בני יששכר (שבתות ג, ג)

ובקריעת ים סוף נאמר שיש לנסוע מבלי
להמתין ולהאריך, וכך גם בשידוך שיש
למהר ולהוציא מהכוח אל הפועל.

(ספיר ויהלום פר' בשלה תש"פ -
להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

לערפאת יש שפעת

כי אני ה' רפאך (טו, כו).

איתא בבעל הטורים כתיב "רופאך"
בפ"א רפויה, כי הרפואה שבידי שמים
באה בשופי, וזו שבידי אדם באה בקושי,
על כן "ורפא ירפא" שבפרשת משפטים
הפ"א דגושה.

בענין זה מסופר על הרה"ק הפני מנחם
מגור זצ"ל, כשהיה אדם חולה בשפעת'
היה נזהר לומר עליו שהוא חולה בשפעת

זיווג בקריעת ים סוף

פעם נכנס אל הגאון בעל 'חפץ חיים'
זיע"א אב לבת בוגרת שהגיעה לפרקה,
לשאול חוות דעתו. היות והציעו לו
נכבדות עם בחור בעל מעלות, אבל נחות
דרגא, ורצונו היה תמיד להתקשר עם בחור
ממדרגה הראשונה כליל המעלות והמידות.
ונפשו בשאלתו, אם לגמור את הענין או
לחכות עד אשר יעלה בידו להשיג חתן
עם כל המעלות כרצונו מאז, בחור כהלכה.
הסביר לו 'חפץ חיים' עצתו במשלי:
יהודי משתדל לקנות אתרוג מהודר. נכון
הוא לפזר עבורו יותר מיכולתו, ובלבד
שהאתרוג יהיה יפה ומהודר. אבל במה
דברים אמורים, אם עוד נשאר זמן רב
לחג הסוכות ועדיין יש שהות לחכות. מה
שאין כן, אם החג ממשמש ובא, אז הוא
מוכרח לוותר מעט מן ההדור ולוקח הוא
מן הבא בידו. כן הוא הענין עם הנכבדות
של בתו, הרי כבודו כבר בא בשנים ובתו
כבר הגיעה לפרקה, אין מן הצורך לחכות
יותר

על הפסוק (שמות יד טו): 'ויאמר ה' אל
משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל
ויסעו', ופירוש רש"י: למדנו שהיה משה
עומד ומתפלל, אמר לו הקדוש ברוך הוא
לא עת עתה להאריך בתפלה שישאל
נתנין בצרה, הביא בספר 'ישא ברכה'
(ליקוטים), ענייני נישואין) בשם הרה"ק
רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א שנשאל בעניין
שידוך, האם להמתין ולהתמהמה או למהר
הדבר, והשיב שהרי אמרו חז"ל (סוטה ב,
א) שקשה זיווג של אדם כקריעת ים סוף,

עמ' כ"ב

מסר אור החיים הקדוש לפרשת השבוע

עמ' ט'

פניני אביר יעקב

שבתפילת ערבית לבין ברכת "אמת ויציב שבתפילת שחרית.

דבנוסח של שחרית נאמר "זדים טיבעת וידידים העברת", משמע כי תחילה טבעו המצריים ורק אח"כ עברו ישראל. ואולם בנוסח "אמת ואמונה" שבתפילת ערבית נאמר "המעביר בניו בין גזרי ים סוף, את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טיבע". הרי שתחילה עברו ישראל, ורק לאחר מכן טבעו המצרים.

ועל פי דברי רש"י הנ"ל אתי שפיר, שבזמן שבני ישראל עברו את הים, היה זה כבר לאחר טביעתם של הפחות רשעים שבמצרים שהם טבעו מיד, וזהו "זדים טבעת וידידים העברת". אלא שזמן זה היה קודם לטביעתם של הרשעים ביותר, שטבעו רק לאחר זמן ממושך, וזהו "המעביר בניו וכו' ואח"כ את רודפיהם ואת שונאיהם (דייקא - היותר רשעים) בתהומות טיבע" שזה אמור כלפי הרשעים ביותר שמבין המצרים.

פרדס יוסף - החדש (הגש"פ, הגר"ג רבינוביץ)

תפילתם לרצון, כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם ברויתו (ע"ז ג, א).

דברי ישראל

מתי טבעו המצריים?

יָרְדוּ בַּמְצוֹלָת כְּמוֹ אֶבֶן (טו, ה). וברש"י ובמקום אחר צללו כעופרת, ובמקום אחר יאכלמו כקש, הרשעים כקש, הולכים ומטורפין עולין ויורדין. בינונים כאבן, והכשרים כעופרת, שנחו מיד.

מבואר מדברי רש"י, שבין המצרים היו שלשה דרגות של רשעות. על כן "הרשעים" ביותר היו הולכים ומטורפים עולים ויורדים כקש. "הבינוניים" יורדו במצולות כמו אבן, כך שיסורי טביעתם היו פחותים. והפחות רשעים שביניהם צללו מיד כעופרת.

נמצא אם כן, שמבין הרשעים היו כאלו שטבעו מיד, והיו כאלו שטביעתם ארכה זמן ממושך.

על פי זה יש ליישב את הסתירה בנוסחאות התפילה בין ברכת "אמת ואמונה"

'אוי של יהודי' מוזעזע מלאכים

וַיִּרְאוּ מֶלֶךְ וַיִּצְעְקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה' (יד, י). ופירש רש"י תפסו אומנות אבותם וכו'. לכאורה הו' ליה לרש"י למימר 'אחוז אומנות אבותם או לקחח, מאי 'תפשו' דמשמע בחיפזון.

ויל' עפ"י דאיתא ממרן הבעש"ט הק' ז"ע שאמר: "תדע כשבן ישראל הולך כל היום על יומא דשוקא, ולעת ערב שהשמש הולכת לשקוע מתחרד ואומר אוי לי שאעבור זמן מנחה, ורץ לבית אחד ומתפלל מנחה, ואינו יודע מה שמדבר, אפילו הכי מזדעזעים שרפים ואופנים מזה" עכ"ד.

וכמו"כ הכא ביציאת מצרים שהיה הזמן בהול, כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צידה לא עשו להם (לעיל יב, לט) והים לפניהם והשונא לאחוריהם (תנחומא שופטים יג), ולא היה פנאי לעשות הכנות ולהתפלל בכוננה. וזהו שאמר רש"י "תפשו אומנות אבותם" היינו שתפשו וחטפו את התפילה במהירות ובחיפזון בלא הכנה ובלא כוונה, ואף על פי כן נתקבלה

סגולה השבוע

אמונה סגולה להמשכת הפרנסה

הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זי"ע, כתב בספרו מאור עינים בפסוק בפרשתנו "קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן" וגו' (טז, לג), דבאמת התוה"ק היא נצחית, וענין 'מן' הכתוב בתורה נוהגת גם עתה מדי יום ביום, וזה שאמרו (תנחומא בשלח כ) 'מי שברא יום ברא פרנסתו'. ורק החילוק בין דור המדבר לדורות האחרונים, שדור המדבר נזדככו בקריעת ים סוף ובמעמד הר סיני עד שירד להם שפע העליון בלי לבוש כלל, אבל דורות האחרונים שחטאו ונתעבה חומרותיהן, לכך נצטרכה השפע ההוא שנקרא מן להתלבש בכלי ולבוש שהוא עסק האדם שנוטל כל אחד לעסק פרנסתו, וזהו כלי למן שלו שיורד לו מן השמים. וזהו מה שאמר הכתוב "קח צנצנת אחת ותן שמה וכו' מן", שהוא כלי ולבוש למשמרת לדורותיכם. ולזה אמרו בזוהר (בשלח הובא בפר"ח ס' נג אות א) שצריך לצייר את עצמו בשעת קריאת השירה כאילו היה בקריעת ים סוף, כי כמו ששם לא היה המן עד שהיה מקודם קריעת ים סוף, שע"י האמונה שראו האותות זכו להזדככות הנ"ל, כן גם עכשיו צריך מתחלה שיהיה בחינת קריעת ים סוף ע"י שיצייר כן ויתחזק באמונה כדכתיב (שמות יד, לא) "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", ואח"כ יוכל לקבל השפע המלוּבש בדבר ההוא שממנו בא לו פרנסתו, עכ"ד.

עפ"י דבריו מבאר הגה"צ רבי יששכר שלמה טייכטל ה"ד מאמרם ז"ל (פסחים ק"ח, א) קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. היינו בעת שאדם רואה שקשים לו פרנסתו, אזי העצה שיעשה כמו אז שקודם שהגיע להם המן היתה להם קריעת ים סוף, היינו שדבקו באמונה בשעת קריעת ים סוף, כמו כן יעשה כעת, והשי"ת יוריד לו השפע בלבוש העסק שנטל בידו והבן (משנת שכיר - לשיעור של פסח).

ולשון נלהב איתא בספה"ק ישמח ישראל (פר' תולדות): "...אנשים דורשים עצות ותחבולות על פרנסה, "ועצתו" אמונה להאמין באמונה שלימה באחדות ה'... ומי שנחלש בכח אמונה הוא מחוסר פרנסה, וכמו"ש הזוה"ק (ח"א קס"ו ע"ב) עה"כ (משלי י"ב, ט') ט"ב נקלה וגו' וחסר לחם, חסר לחם חסר מהימנותא, אבל דורשי ד' לא יחסרו כל טוב, ועיקר לקבוע ולהשריש בלבו אמונה פשוטה ושלימה ותמה בלי שום פקפוק" עכ"ל.

ולכל יחסר המזג יש לציין למה שביארו הקדמונים (ראה חנוכת התורה פר' יתרו ועוד) אמאי "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא" הלא הקב"ה מקיים כל התורה כולה וכתוב "ביומו תתן שכרו", אלא דק"ל דאם שכרו ע"י שליח אינו עובר על בל תלין, והרי התוה"ק ניתנה לנו ע"י שליח - משה רבינו ע"ה, משום הכי אין כאן משום בל תלין, אבל שני דיברות ראשונות מפי הגבורה שמענום ולכך יש ע"ז שכר בעוה"ז, וזהו שאמרו ז"ל "ישראל אינם ניזונים בעוה"ז אלא בשביל האמונה" עכ"ד.

"בן שש הייתי כאשר הלכה אימי לעולמה" שח ביבושת. "אבי לא יכל לגדלני. שכנים טובים ניסו למלא את מקומו, אך לא בהצלחה מרובה. כך נדדתי מבית לבית בלי דאגתה של אם רחמניה ובהעדר פיקוחו של אב אוהב. למרות זאת חשקה נפשי בתורה, ולשם כך עשיתי הסכם עם סוחר נרות בעירי, שאני אסובב עם סחורתי על פתחי הבתים. במחצית מרווחי הוא ישכור לי מלמד ובמחצית הנותרת ידאג לצרכי הגשמיים. כך היה.

"יום אחד" סיפר השכן, ודמעה קטנה ושקופה החלה להתגלגל במורד לחיו החיוורת, "סובבתי כדרכי על הפתחים עד שנקלעתי לבית ששהו בו אנשים שסרו מן הדרך. לאחר שהתלוצצו על חזותי הדתית ניסו להכשילני בדבר עבירה, ומשראיתי שאין בפני ברירה, השלכתי את סחורתי וזינקתי הישר אל הרחוב מחלון ביתם שהיה בקומה השלישית! לאחר חודשים ארוכים יצאתי מבית החולים גיבן לכל ימי חיי".

הוא עצם את עיניו, כמעביר שנים אחדות בגלגלי הזכרון, והמשיך: "לימים נישאתי, נולד לי בן, התאלמנתי, ואת השאר אתה כבר יודע", סיים, ואנחה רבתי נמלטה מקרבו. דומה היה כי מעולם לא שמע ממנו איש את קורות חייו ובמאמצים מרובים עלה לו הדבר כעת. ר' יוסף נפרד משכנו ביראת קודש. במשך כל היום הוא התרוצץ לחפש אחר ה"בתים מאכער" הטוב ביותר, שיעשה תפילין לבנו של היהודי הקדוש.

באותו לילה לא הצליח ר' יוסף לעצום את עיניו.

נרעש ונרגש התהפך על משכבו מצד לצד כשהוא משחזר בראשו שוב ושוב את הרגע הנשגב בו מחליט ילד יהודי זך וטהור לקפוץ מן הקומה השלישית כדי לשמור על קדושתו.

הבוקר אור, והטלפון צלצל שנית: "הוא מבקש שנית לראותך" הודיעו מבית החולים. הוא רכן אל עבר מיטת החולה, והופתע לשמוע בקשה נוספת:

"במטותא מייניכו, הבא אלי מפה של בית הקברות, ברצוני לבחור לעצמי מקום קבורה".

ר' יוסף הלך לאן שהלך ושב עם מפת בית הקברות. השכן הביט בחלקות שנפרשו בפניו ואמר: "ראה, איני רוצה להטמן באף חלקה,

פניו של השכן האלמוני נראו זכים יותר מתמיד. שמץ של דאגה לא נראה על פניו כאשר הסביר לר' יוסף כי עומד הוא ללכת בדרך-כל-הארץ ולפני כן רצונו לשטוח בפניו בקשה קטנה. ר' יוסף כרה אזניו כאפרכסת, והשכן סיפר: "בן יחיד לי, בארץ נכר. למרבה היגון הוא סר מן הדרך הישרה, וכל נסיונותי להשיבו למוטב לא צלחו. כעת, כאשר אני עומד לשוב לעולם האמת, אפעל משם כדי להחזירו לכור מחצבתו. ממך אני מבקש, אנא, קנה לי עבורו זוג תפילין מהודרות, אותן תשמור ברשותך עד שהוא ידרשן ממך". בסיימו את דבריו הושיט השכן לר' יוסף מעטפה ובה כסף עבור הרכישה.

דיירי הבניין לא ידעו מאומה על שכנם הגלמוד שגר בקומה השנייה. זה כמה עשרות שנים שהוא מתגורר בשכונה. תדיר ראוהו עוסק בתורה, וחזותו הרצינית העידה על אישיותו.

מעולם לא ראה איש את פנים דירתו. כאשר נתקל בשכנו לבניין הנהן דומיה בראשו כשעיניו נעוצות בקרקע והמשיך בהליכתו. השכנים כיבדוהו והעריצוהו. מעבר לערפל המסתורין, ניתן היה להבחין כי מסכת חייו רצופה היתה בתלאות ויסורים. הם לא שמעו ממנו על כך מאומה, אך הגיבנת הנוראה שעל גבו, גילתה יותר משהסתירה.

שכן אחד, ר' יוסף, התאמץ להתקרב אליו, עד כמה שאפשר היה ולסייע לו.

שנים ארוכות ניסה ר' יוסף לגלות את המסתתר מאחרי דמותו המסתורית של שכנו ולא עלה בידו. פעם אף ההין לשאלו על אודות הגיבנת שהוא נושא על גבו, אך תמיד נתקל בחומה אטומה. כפי שחי בדממה, כך גם נעלם. לפני שקרס ארצה הספיק להפציר במוקדן, שהאמבולנס לא יפעיל את צופריו מחרישי האוזניים. בקשתו מולאה, ולשביעות רצונו המלאה הוא הובהל לבית החולים בחסות החשיכה.

עם בוקר הודיעו לר' יוסף מבית החולים כי שכנו מאושפז בו וכי הוא ביקש שיבקרו.

פניו של השכן האלמוני נראו זכים יותר מתמיד. שמץ של דאגה לא נראה על פניו כאשר הסביר לר' יוסף כי עומד הוא ללכת בדרך-כל-הארץ ולפני כן רצונו לשטוח בפניו בקשה קטנה. ר' יוסף כרה אזניו כאפרכסת, והשכן סיפר: "בן יחיד לי, בארץ נכר. למרבה היגון הוא סר מן הדרך הישרה, וכל נסיונותי להשיבו למוטב לא צלחו. כעת, כאשר אני עומד לשוב לעולם האמת, אפעל משם כדי להחזירו לכור מחצבתו. ממך אני מבקש, אנא, קנה לי עבורו זוג תפילין מהודרות, אותן תשמור ברשותך עד שהוא ידרשן ממך". בסיימו את דבריו הושיט השכן לר' יוסף מעטפה ובה כסף עבור הרכישה.

החשיפה המפתיעה קירבה בין הנוטה למות ובין שכנו אוהבו, ולבקשתו ניאות הגלמוד לספר את תקציר תולדות חייו-יסוריו.

הוא לחלה את שפתיו בכוס מים, ור' יוסף שמע דברים אותם לא יכול לשכוח עד יום מותו:

"יום אחד"

סיפר השכן,

ודמעה קטנה

ושקופה החלה

להתגלגל במורד

לחיו החיוורת,

"סובבתי כדרכי

על הפתחים עד

שנקלעתי לבית

ששהו בו אנשים

שסרו מן הדרך.

לאחר שהתלוצצו

על חזותי הדתית

ניסו להכשילני

בדבר עבירה,

ומשראיתי שאין

בפני ברירה,

השלכתי את

סחורתי וזינקתי

הישר אל הרחוב

מחלון ביתם שהיה

בקומה השלישית!

לאחר חודשים

ארוכים יצאתי

מבית החולים גיבן

לכל ימי חיי"

שען החול אוהל, בכל רגע עלול השר לחזור למשרדו, מיותר לדמיין מה יעשה אם יתפוס את האברך החסידי שהסתגל למשרדו ומפשפש במגירותיו...
"עד מסירות נפש!" זועקים מילותיו של הרבי הרש"ב. פשוטו כמשמעו...

בוקר סגרירי הפציע סוף סוף בשמי העיר פטרבורג. קו האופק של עיר הבירה הרוסית הלך והתבהר וגם בניין המיניסטריין – משרד הפנים הרוסי נחשף במלוא הדרו.

בניין המיניסטריין המרשים הוא אחד האתרים הקשוחים והמאיימים ביותר בקרית הממשלה הצארית, השוכנת במרכז העיר פטרבורג, ולו רק בשל העובדה שבאחד האגפים שלו שוכנים גם משרדי הבולשת הרוסית הנודעת לשמצה.

עיני הזקיף, החייל הרוסי העומד בשער, רובה ענק מכודן על כתפו, כמעט ונקרעו מתדהמה לנוכח האברך החסידי הצועד בנחישות לעבר הבניין, כשפאותיו וזקנו מתבדרים קלות ברוח. כובעו הצמרדי מאהיל על זוג עיניים יהודיות בוערות. "היי יהודון, לאן בדיוק אתה חושב שאתה הולך?"...

במקום לענות במילים שלף האברך מכיסו כרטיס קטן מזהב. "מחזיק כרטיס זה רשאי להיכנס לבניין המיניסטריין כל אימת שיחפון בכך, כל ימי חייו". על הכרטיס התנוססה חתימתו של לא אחר משר הפנים בכבודו ובעצמו, מר פיוטר סטולפיין. השוער פלבל בעיניו ככלב, היהודי הצליח לערער אותו.

כרטיסים כאלו מחזיקים רק בודדים בממלכת רוסיה כולה. הבכירים ביותר במדינה. "איך מגיע כרטיס כזה ליהודון פשוט?", לרגע שקל ללפות אותו בצווארו ולגרור אותו לחקירה באחד המרתפים החשוכים בבניין, להבין מהיכן בדיוק הגיע לידו כרטיס כזה, אך כעבור רגע אחז בו פחד.

"אם האיש הזה הצליח להשיג כרטיס כזה הוא כנראה אדם חשוב מאוד, לא חסר לך להסתבך".
"בבקשה, פזלסטה, תיכנס" קד לעברו ופתח את השער.

♦ ♦ ♦

ומהיכן באמת משיג אברך חסידי ברוסיה הצארית כרטיס נדיר כזה?...

היה זה בשנות התר"ס. כת 'המשכילים' הרימה את ראשה ברחבי האימפריה הצארית. היו לה 'דבנים' משלה, אישי ציבור ופעילים שביקשו להשליט את רוח ההשכלה והקידמה על היהדות כולה.

באחד הימים ערכו המשכילים אסיפה גדולה ב'מוסקבה' בה גיבשו הצעת חוק: מהיום והלאה כל 'רב' יהודי יאלץ ללמוד שפות זרות ולהשתלם באוניברסיטה, אחרת לא יוכל לקבל רישיון לשמש לרב'. המשמעות בשטח הייתה פשוטה: העברתם של כל הרבנים הוותיקים מתפקידם, והצבתם של רבנים משכילים במקומם.

"אם הרבנים יהיו 'משכילים', אין זה אלא עניין של זמן עד שכל שומעי לקחם יהפכו לכאלו" – זו הייתה הנחת העבודה שלהם.

אוזן קשבת הייתה להם למשכילים במשרדי השלטון, 'אח בבית המלך', בדמותו של שר הפנים סטולפיין, נצר למשפחת אצולה רוסית – גרמנית שבעורקו זרמה שנאת ישראל 'טהורה'. סטולפיין היה 'הזרוע המבצעת' של הצאר בכל המתרחש בפנים האימפריה

גם לא בזו של חשובי העיר! עליך לדעת, כי מאותו יום בו קפצתי מהחלון והפקרתי את גופי למען כבודו יתברך, לא נכשלתי אפילו פעם אחת בראיה אסורה. לפיכך איני רוצה להיטמן אלא בחלקה שבה קוברים תשמישי קדושה שבלו, או בחלקה שבה נקברים תינוקות רכים בשנים שלא טעמו טעם חטא!!!"

למחרת צלצל הטלפון בשלישית, בפעם האחרונה. קבוצה קטנה ליוותה את השכן למנוחתו האחרונה, סמוך לקבריהם של תינוקות של בית רבן.

♦ ♦ ♦

ארצות הברית. התנועה זורמת כסידרה. אלפי מכוניות נוסעות בסדר מופתי. לפתע אחת מהן סוטה ממסלולה ומתהפכת. הנהג הועף מן הרכב והובהל לבית החולים במצב קשה.

לאחר ימים מספר, נכנס יהודי מבוגר לחדרו של הפצוע: "באתי לבקר חולה אחר. ראיתי ששוכב כאן יהודי נוסף, והריני לבקרך". לאחר שיחה קצרה התברר שהמבקר הכיר היטב את אביו של הפצוע.

על מיטתו בבית החולים התייפה בנו של השכן הגלמוד. זה עתה שמע לראשונה כי אביו איננו.

"אינני יודע מה קרה לי", סח הפצוע לאורח. "זה עשרות שנים אין לי כל קשר ליהדות, אך בימים האחרונים, מאז הפציעה, החלה לבעור בקרבי תשוקה עזה לחזור אל המקורות ולהתקרב בחזרה ליהדות. אודה לך מאד, לו תשיג לי זוג תפילין, כדי שאוכל להתחיל לקיים מצווה זו לפחות".

האורח מילא את בקשתו ושב לביתו, בארץ ישראל.

כאן, הוא פגש את ר' יוסף, סיפר לו את דבר המעשה, ור' יוסף יצר קשר עם הבן, מסר לו את התפילין שאביו רכש עבורו, והבן הלך ונעשה בעל תשובה גמור, עד שהפך לירא שמים מרבים.

♦ ♦ ♦

מאז ומעולם ידע עמנו, כי העושה מעשה במסירות נפש, אף שלעיתים אין הוא רואה מיד את תוצאותיו ואת השפעותיו, חזקה על מסירות נפש שלא תחזור ריקם!

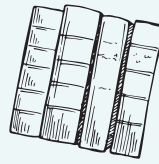
מעשה זה שמע כ"ק האדמו"ר בעל ה'באר יעקב' מגדבורנה צוק"ל מפיו של ר' יוסף עצמו, והוא פרסמו בשיחת התעוררות שהשמיע לפני חסידיו.

(מאורות דף היומי)

הוא פנה מיד אל שולחן העץ המחוטב וגילה עליו שתי ערמות מסמכים. בצד שמאל מסמכים שנבדקו על ידי השר ואושרו או נפסלו, בצד הימני מכתבים שטרם היו לעיני השר. על השולחן עמדו גם שתי חותמות כסופות, הוא הרים אותן בזריזות וגילה שאחת מטיבעה את המילים 'מאושר לביצוע', והשנייה 'לא מאושר לביצוע'.

בקור רוח שאין כמותו מתחיל רבי יוסף יצחק לדפדף בערמות המסמכים, אך משום מה הוא לא מוצא בה את הצעת החוק של המשכילים. השניות טסות במהירות,

הרוסית. כל שנותר להם הוא להעביר את 'נוסח' החוק החדש לידי השר וזהו, העניין נחשב כחתום וסגור.

הדבר היה בימיו של כ"ק האדמו"ר רבי שלום דובער מליובאוויטש ז"ע, הידוע בכינויו "הרבי הרש"ב" שהתגייס למערכה זו בכל כוחו. עוד בטרם נערכה האסיפה קם ונסע למוסקבה יחד עם בנו, הר"ק רבי יוסף יצחק ז"ע, שנודע לימים בכינויו "הרבי הריי"צ", אז אברך בימי חורפו ופתח בפעילות לקדם את פני הרעה.

במסגרת מאמציו ניסה להשפיע על חלק ממוזמני האספה (ביניהם היו גם רבנים שאינם משכילים) לבל ייקחו בה חלק ויעניקו לה גושפנקה רשמית, אך למרבה הצער לא כולם נעתרו להפצרותיו. כאשר שמע הרבי הרש"ב על 'החלטות האספה' נאחז בחרדה גדולה, הוא הבין היטב את המשמעות האיומה המתרגשת על כלל ישראל.

"און וואס יעצט - אבא מה עושים עכשיו?" שאל הבן, רבי יוסף יצחק את אביו.

"עליך להישאר במוסקבה, להמשיך לפעול" השיב האב, הרש"ב.

"עד מתי?"

"עד מסירות נפשו!"... אמר האב.

♦ ♦ ♦

הוראתו הברורה של האב לא הותירה ספקות. רבי יוסף יצחק נשאר במוסקבה והחל לפעול במרץ מחודש. הוא נפגש עם ידידו הברון גינזבורג, אחד היהודים המפורסמים ברוסיה שהיה בעל מהלכים בחוגי השלטון, סיפר לו על הוראתו הברורה של אביו לפעול לביטול הצעת החוק המונחת על שולחנו של שר הפנים.

"איך תוכל לעזור לי?" דרש הריי"צ מהברון גינזבורג.

מצחו של הברון נחרש תלמים, במוחו עברו בסרט נע כל הבכירים הרוסיים שהוא מקורב אליהם, אך אפס, שר הפנים סטולפיין הקיף עצמו בטבעת הדוקה, בלתי חדירה, של טיפוסים קשוחים שהצד השווה שבהם שכולם שונאי ישראל מושבעים, אף אחד מהם אינו מידידיו של הברון.

הברון קם ממקומו התהלך בחדר הלוח ושוב שעה ארוכה ופתאום עצר וקרא בהתלהבות "נזכרתי במישהו..."

"כאן במוסקבה" התיישב וסיפר לרבי יוסף יצחק, "מתגורר מר דימיטרי, מלומד רוסי קשיש, ששימש לפני שנים רבות כמוזר ומחנכו הפרטי של שר הפנים סטולפיין, הוא דווקא אדם נעים ולא שונא יהודים, ייתכן שיש לו גישה כלשהי לתלמידו לשעבר, אנסה לתאם עבורך פגישה איתו בהקדם".

כמה ימים לאחר מכן נקשו הרבי הריי"צ והברון גינזבורג על דלת עץ מחוטבת במרכז מוסקבה. רוסי צחור שיער פתח את הדלת בחיוך מלא שיני זהב, הם התיישבו סביב שולחן עגול בסלון כשהברון מציג את ידידו, רבי יוסף יצחק, בפני המלומד הקשיש "זהו ידידי הצעיר, אדם נבון ופיקח, אתה תהנה לשוחח איתו".

השיחה המשולשת זרמה היטב כשהמלומד הזקן לא מפסיק

להשתאות מפקחותו וידיעותיו המופלגות של הצעיר שבחבורה, רבי יוסף יצחק. בשעת ליל מאוחרת הסתיימה השיחה לא לפני שהמארח מזמין את רבי יוסף יצחק לעלות שוב למעונו, "אתה מוזמן לעלות אליי לשיחה כל אימת שאתה שוהה בעיר".

כעבור כמה ימים התדפק רבי יוסף יצחק בשנית בביתו של מר דימיטרי, ושוב שקעו שניהם בשיחה מרתקת חובקת עולם ומלואו, נושאים פילוסופיים עמוקים, שהאברך גילה בהם הבנה שהותירה את המלומד פעור פה. השיחה גררה בעקבותיה מפגשים נוספים, עד שנוכח רבי יוסף יצחק שהידידות ביניהם הגיעה לרמה מספקת. הגיעה השעה לפעול.

למחרת, באמצע שיחתם, פרץ פתאום רבי יוסף יצחק בבכי קורע לב. דקות ארוכות התייפח בבכיו כתינוק, כשהזקן הנדהם משפשף את עיניו בחוסר הבנה מוחלט, מה קורה כאן?

כשנרגע קמעא מבכיו פנה אליו בפליאה "מה זה? מה גרם לך לבכות כך?". בתגובה גולל בפניו רבי יוסף יצחק את הסכנה הנוראה המרחפת על גורל היהדות העתיקה והמקורית.

"אבל מה גרם לך לבכות עכשיו? למה דווקא אצלי בבית?" דרש מר דימיטרי לדעת.

"אתה היית מורו של סטולפיין, שר הפנים האמור לחתום על הגזירה, בוודאי יש לך דרך להשפיע עליי" הטיל רבי יוסף יצחק את הכדור הלוהט.

"זה לא כל כך פשוט" התכרכמו פניו של דימיטרי, "סטולפיין הוא לא איש קל להשפעה, במיוחד לא כשמדובר ביהודים. תן לי כמה ימים לחשוב על זה".

כעבור יומיים הזמין אותו מר דימיטרי לפגישה נוספת, הפעם בשונה מפעמים קודמות נעל אחריו את הדלת בטרם פצה את פיו. "לפני הכול, תתחייב לי שלא תוציא מילה ממה שתשמע כאן היום בחדר" דרש דימיטרי בפנים מתוחות מאורחו. רבי יוסף יצחק העניק לו התחייבות לסודיות מוחלטת ורק אז הוא המשיך:

"דע לך שהקשר שלי עם סטולפיין, התלמיד שלי לשעבר, התרופף מאוד בשנים האחרונות. הוא הפך לאדם אכזר ומרושע, לא האיש שהכרתי פעם. הוא מסוגל כיום להרוג ולהשליך לצינוק מבלי למצמץ גם את הקרובים ביותר אליו, גם אותי, דימיטרי. לבקש ממנו לבטל את הגזירה? זו סכנה גדולה אפילו עבורי."

"אבל יש לי רעיון" המשיך הקשיש ואור ניצת בעיניו של אורחו, "בתור מורו של שר הפנים וכאחד המלומדים הבכירים באימפריה הרוסית, קיבלתי לידי, לפני כמה שנים, אישור קבוע בלתי מוגבל להיכנס לבניין משרד הפנים בפטרבורג, עשרים וארבע שעות ביממה, מתי שארצה".

"אני מוכן למסור לך את האישור הזה" קרא מר דימיטרי בהתרגשות, "אבל בתנאי אחד: אם חלילה תיתפס ותישאל מהיכן השגת את הכרטיס, הרי שאינך לא מכיר אותי, לא פגשת אותי מעולם, אין לי שום שייכות אליך, אפילו אם יענו אותך בעניינים

**בקור רוח שאין
כמותו מתחיל
הריי"צ לדפדף
בערמת המסמכים,
אך משום מה
הוא לא מוצא בה
את הצעת החוק.
השניות טסות
במהירות, שעון
החול אוזל, בכל
רגע עלול השר
להזדרז למשרדו,
מוותר לדמיון
מה יעשה אם
יתפוס את האברך
החסיד שחשתינן
למשרדו ומפשפש
במגירותיו...**

סיפורי צדיקים

מעשיות ולקחים מאלפים מצדיקי הדורות

כעבור דקה הוא כבר היה בחוץ, מעבר לכתליו המאיימים של בניין המיניסטריון כשליבו זועק שירות ותשבחות להקב"ה על הנס העצום שאירע ליהדות החרדית ברגעים אלו וגם, כמובן, על רשרת הניסים שליוותה אותו בכניסתו ובצאתו ללא פגע מתוך לוע הארי, במסירות נפש אמיתית.

אף אחד מראשי המשכילים לא הצליח להבין בשום אופן מה גרם לידידם השר סטולפין 'לזרוק מכל המדרגות' את הצעת החוק 'הגאונות' המנוסחת להפליא, מבלי להסביר ולנמק ולו במילה אחת מדוע...

מקור: על פי מאמרו של הסופר הרה"ח ר' נפתלי צבי גוטליב בגיליון כפר חב"ד (ז' תמוז תשמ"ה), מפי הרה"ח רבי שמחה גורודצקי ז"ל ששמע את הסיפור בעצמו מפי הרבי הרי"צ ז"ע. (הובא בהמשך תורני פרשת בא פ"ב ע"י הסופר ר' שמעון טיקוצקי).

הגדולים ביותר. האם אתה יכול להתחייב על כך?

"אתה יכול להיות סמוך ובטוח" השיב רבי יוסף יצחק בהתרגשות, "גם אם איתפס, לא אוציא מפי את שמך לעולם".

למחרת, עם שחר, הוא יצא לעבר פטרבורג כשבכיסו הכרטיס היקר.

השעה עוד הייתה מוקדמת יחסית כשהוא התקרב לעבר בניין המיניסטריון, השערים נפתחו בפניו, בנס לא שאלו אותו מאומה, הוא צעד פנימה בתנועות בטוחות, משל נהירים לו מסדרונות משרד הפנים הרוסי מקדמת דנא.

למעשה הוא לא ידע אם לפנות ימינה או שמאלה, זו הרי הפעם הראשונה שהוא דורך בבניין האימים הזה. הוא צעד לאורך המסדרונות, עלה וירד קומות, רק בנס לא עצר איש לשאול אותו מי הוא ומה הוא מחפש, ואולם בסוף לא נותרה לו ברירה כי אם לעצור ולשאול מישהו חולף:

"סליחה, היכן משרדו של שר הפנים, סטולפין?"

האיש שעצר מולו לא חשד במאומה. "בקומה הרביעית".

בלב פועם טיפס רבי יוסף יצחק לקומה הרביעית, לאחר צעידה של כמה מטרים הבחין פתאום בדלת מפוארת נפתחת ומתוכה יוצא אדם גלוח ראש שסנטרו מעוטר בזקנקן, לבוש מדים מפוארים וסמלים מזהבים. "זהו השר סטולפין בעצמו" הבין מיד רבי יוסף יצחק. באורח פלא חלף השר על פניו מבלי להביט בו כלל, כאילו היה בלתי נראה.

רבי יוסף יצחק המתין כמה רגעים ואז ניגש לדלת המשרד, לחץ בעדינות על הידית ונכנס פנימה, לתוך משרדו של סטולפין שלמרבה הנס היה ריק מנפש חיה...

הוא פנה מיד אל שולחן העץ המחוטב וגילה עליו שתי ערמות מסמכים, בצד שמאל מסמכים שנבדקו על ידי השר ואושרו או נפסלו, בצד הימני מכתבים שטרם היו לעיני השר. על השולחן עמדו גם שתי חותמות כסופות, הוא הרים אותן בזריזות וגילה שאחת מטביעה את המילים 'מאושר לביצוע', והשנייה 'לא מאושר לביצוע'.

בקור רוח שאין כמותו מתחיל רבי יוסף יצחק לדפדף בערמת המסמכים, אך משום מה הוא לא מוצא בה את הצעת החוק של המשכילים. השניות טסות במהירות, שעון החול אוזל, בכל רגע עלול השר לחזור למשרדו, מיותר לדמיין מה יעשה אם יתפוס את האברך החסידי שהסתגן למשרדו ומפשפש במגירותיו...

"עד מסירות נפשו!" זועקים מילותיו של הרבי הרש"ב. פשוטו כמשמעו...

תוך כדי חיפוש מבחין רבי יוסף יצחק במגירה צדדית בשולחן המשרדי, אף היא מלאה במסמכים ודברי דואר, ליבו אומר לו שכאן אמורה להימצא הצעתם של המשכילים, כמה שניות של חיפוש ואכן, מסמך מנומק ומפורט מתגלה לעיניו, מחולק לנספחים ברורים הקובעים את דרכי הפעולה של חוק המשכילים.

ידיו תקתקו במהירות הבזק, הוא שלף את המסמכים, החתים אותם אחד אחד בחותמת "לא מאושר לביצוע", תחב אותם בתוך ערמת המסמכים שנפסלו ונדחו, לאחר שעברו את ביקורתו של השר. רגע לאחר מכן זינק לעבר הפתח, יצא מן החדר בשלום, אף רץ אל המדרגות וירד את ארבעת הקומות במהירות.

לפתע דפכו פניו לדכות, והוא החל לדבר אל ליבם שאין טעם לדיב על הכסף ושיתפייסו.

הוא חזר על הדברים שוב ושוב, עד שטענותיהם פרחו מהם והם הושיטו את ידיהם זה לזה!

אך את הדיין זה לא סיפק והוא החל לצעוק: "האם לזאת התכוונת?!" ששתי התיבות בשך יגעו זה בזה? גם באטליז יש התיבות בשך שנוגעות זה בזה!... התכוונתי לפיוס בכל הלב!"

נעמדו בעלי הדין וביקשו מחילה אחד מהשני, יד חֲפָרָה ליד לדיקוד משותף – והפעם לא של גושי-בשר כי אם של לבבות!

ובך הסתיים לו ה'דין תורה' המוזר...

כל אחד מכיר באזור מגוריו את הטיפוס הבא: יהודי שבכל פעם שהוא נקלע למצב בו אנשים רבים או מתווכחים, הוא מצליח בתוך כמה דקות לשנות את האווירה מקצה אל קצה. הוא מפעיל את החיוך שלו, זורק משפט לפה ומשפט לשם ותיכף הכל מסתדר. מה סודו של האיש? - הסיפור הבא יוביל אותנו לתשובה!

♦ ♦ ♦

לודז', מלחמת העולם הראשונה.

לודז' היא עיר תעשייתית ענקית בפולין, אשר צמיחתה הכלכלית נזקפת במידה רבה למאות אלפי היהודים שהתגוררו בה כנגזרת ישירה של כמות גבוהה של תעשיינים וחרשתנים שהתגוררו בה, אף התנהלו בעיר דיני-תורה לא מעטים. אבל דין תורה כמו זה שיתואר כאן - היה נדיר גם בלודז'!

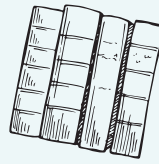
♦ ♦ ♦

הדיין היה ספון בחדרו. בחדר החיצוני המתינו שני יהודים לדין תורה.

לפתע יצא מן החדר, התיישב באחת בראש השולחן והושיב את שני הניצים בשני הצדדים. זה מול זה.

ראשית ביקש מהם 'דמי פסק' כמקובל, והשניים הושיטו לו חמישים רובל כל אחד. קרא הדיין לעוזר שלו והתעניין: בשטיבל

פלוני יש די פחמים להסקה? כאשר השיב העוזר בחיוב התבקש לרכוש עבור השטיבל לחם וגבינה (מסתמא עבור אותם ילדים שהדיין עצמו אסף במסירות בתקופת המלחמה והעמיד עליהם מלמדים).

לאחר מכן הקשיב לטענות שני הצדדים ואמר: "הפסק הוא שאני לא אפסוק בזה. מאחר והמריבה היא על כסף - וכסף אינו דבר חשוב!"

הם הושלך בחדר. פסק דין משונה שכזה...

♦ ♦ ♦

את השקט חתכו המילים הבאות: "שיהודים יריבו זה עם זה בגלל כסף?" וכמו ב'כל-גדלי' חזר על המילים שוב ושוב - ובכל פעם עלה קולו יותר ויותר.

בשלב זה התחרטו בעלי הדין על הדין שבחרו לעצמם...

אך לפתע הפכו פניו לרכות, והוא החל לדבר אל ליבם שאין טעם לריב על הכסף ושיתפייסו.

הוא חזר על הדברים שוב ושוב, עד שטענותיהם פרחו מהם והם הושיטו את ידיהם זה לזה!

אך את הדין זה לא סיפק והוא החל לצעוק: "האם לזאת התכוונתי?!" ששתי חתיכות בשר יגעו זה בזה? גם באטליז יש חתיכות בשר שנוגעות זה בזה!... התכוונתי לפיוס בכל הלב!"

נעמדו בעלי הדין וביקשו מחילה אחד מהשני, יד חברה ליד לריקוד משותף - והפעם לא של גושי-בשר כי אם של לבבות!

וכך הסתיים לו הדין תורה המזור.

♦ ♦ ♦

במעמד הזה צפה מן הצד ילד לודזאי קטן, שלימים התפרסם כרבי גדל, [הלוא הוא הגה"ח רבי גד אייזנר זצ"ל - משגיח ישיבת חידושי הרי"ם והוא שסיפר זאת

(מסילות גד' מובא ב'זכרונם לברכה)].

המסר שעולה מן הסיפור נוקב:

האם יעלה על הדעת ששני סוחרים יושפעו מפסק-דין שנימוקיו המוזרים - במחילת כבוד התורה - הם "כסף אינו דבר חשוב" או "שיהודים יריבו זה עם זה בגלל כסף?"!

תענו בבקשה בכנות על השאלה הפשוטה הבאה: האם אתם מכירים סוחר אחד בעולם שיושפע מנימוק כזה שמתחת להגיון? אז איך זה בכל זאת קרה שה"פסק" התקבל על ידי שני הסוחרים

תענו בבקשה בכנות על השאלה הפשוטה הבאה: האם אתם מכירים סוחר אחד בעולם שיושפע מנימוק כזה שמתחת להגיון? אז איך זה בכל זאת קרה שה"פסק" התקבל על ידי שני הסוחרים יחדיו? על כרחך שלא המילים השפיעו עליהם - כי אם הלב הענק שניצב מאחוריהן! כאשר הלב יוקד הוא מצליח להעביר את האמת הנוקבת במסילות משלו... הנימוקים הג'ל אינם מתחת להגיון - כי אם מעל ההגיון!

יחדיו?

על כרחך שלא המילים השפיעו עליהם - כי אם הלב הענק שניצב מאחוריהן! כאשר הלב יוקד הוא מצליח להעביר את האמת הנוקבת במסילות משלו... הנימוקים הג'ל אינם מתחת להגיון - כי אם מעל ההגיון!

♦ ♦ ♦

זה מעביר לנו מסר חשוב מאוד: האיש עם החיוך שהוזכר בתחילת הסיפור, זה שמצליח לפייס בין אנשים ולהשרות אוירה טובה בכל מקום, לא מצליח בגלל המילים החכמות שלו - אלא בגלל הלב הענק שלו!

לאנשים רבים מפריע המצב של בין אדם לחבירו, והם תוהים איך ניתן לשפר ולשנות את המצב? עליהם ועלינו לדעת: ההשפעה תיתכן רק באמצעות הלב. ככל שהלב שלנו יהיה גדול יותר, כך הוא ישפיע לא רק עלינו - אלא גם על הסביבה! בדוק ומנוסה!

(גליון איש לרעהו)

הצדיק מזוועהיל מסמן לילד להתקרב. נרגש פוסע הילד אליו והרבי שואל אותו: "ריבת אתה כבד טעמת?"

הילד משיב בשלילה, והרבי מגיש לו כף מריבת האתרוגים ומורה לו לברך ולטעום. לאחר שהילד טועם אומר לו הצדיק: "היודע אתה כי סגולה גדולה היא לאכול אתרוגים בט"ו בשבט? - בראש-השנה לאילנות נידונים הפירות ונידון גם האתרוג שיזכה להשיג כל אחד ואחד. לכן אנו מתפללים היום על האתרוג של חג הסוכות הבא עלינו לטובה, שיהיה יפה ומהודר."

הילד חוזר למקומו, ובחלוף ט"ו בשבט הוא שוכח את הדברים לגמרי.

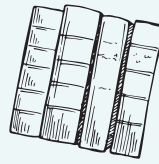
בבית-מדרשו של רבי שלמה מזוועהיל, בשכונת בית-ישראל בירושלים, נערכת סעודה חגיגית לרגל היום. על שולחנו מועמסות זו אחר זו קערות וסלסילות מלאות מיני פירות מרהיבי עין, בצבעים מגוונים, ואף ריבת אתרוגים משובחת שהוכנה בידי אשת אחד החסידים.

האדמו"ר מתיישב על מקומו ומתחיל להתבונן בפירות. השאלה באיזה פרי לבחור לברכת 'בורא פרי העץ' היא עניין הלכתי מרתק, ואכן, לאחר ההרהור קל הרבי בוחר פרי, מברך עליו בכוונה רבה וטועם. לאחר מכן הוא מחלק את הפירות בין הנוכחים.

בתוך כך נכנס לבית-המדרש ילד חביב כבן עשר. הנער מוכר לנוכחים, בהיותו מתגורר בסביבה ומבקר תכופות בבית-המדרש, ונהנה לצפות באירועים המתרחשים בו, כמו ה'טיש' המסורתי של האדמו"ר.

הצדיק מסמן לילד להתקרב. נרגש פוסע הילד אליו והרבי שואל אותו: "ריבת אתה כבד טעמת?"

הילד משיב בשלילה, והרבי מגיש לו כף מריבת האתרוגים ומורה לו לברך ולטעום. לאחר שהילד טועם אומר לו הצדיק: "היודע אתה כי סגולה גדולה היא לאכול אתרוגים בט"ו בשבט? – בראש-השנה לאילנות נידונים הפירות ונידון גם האתרוג שיזכה להשיג כל אחד ואחד. לכן אנו מתפללים היום על האתרוג של חג הסוכות הבא עלינו לטובה, שיהיה יפה ומהודר".

הילד חוזר למקומו, ובחלוף ט"ו בשבט הוא שוכח את הדברים לגמרי.

שאליו הפנה אותו בעל החנות. מרים הילד אתרוג אחד, מביט בו ומחזירו למקומו. מרים אתרוג שני, וגם בו הוא מוצא פגמים. כך הוא מחפש בין האתרוגים, ופתאום הוא מעלה ממעמקי הארגז אתרוג יפה ומהודר ששובה את ליבו. ככל שהוא מסובב אותו ומביט בו אין הוא מוצא בו שום פגם. זה אתרוג מושלם בכל המובנים, הן בצבעו היפה, הן בגידולו הנאה, וגם פיטם מפואר לו.

בהתרגשות רבה הוא מציג את האתרוג לר' זלמן. ר' זלמן מביט באתרוג ומתחיל לגעור בילד: "הלוא אמרתי לך לא לגעת בארגזים אחרים. וכי חשבת שאמכור לך אתרוג שכזה בכמה פרוטות?! מחירו של אתרוג זה הוא פי מאתיים מהסכום שבידך".

הילד מנסה להצטדק ולהסביר שמצא את האתרוג בארגזים שאלוהים המוכר שלח אותו, וכי לא נגע בארגז אחר; אך בעל החנות ממאן להאמין לו.

למזלו של הילד מתערבים בשלב הזה לקוחות השוהים בחנות. הללו נהנו להביט בילד הצעיר הבורר לעצמו אתרוג. עכשיו הם מעידים באוזני ר' שלמה כי צודקים דברי הילד.

רגשי חרטה ממלאים את המוכר על שחשד לשווא בילד. הוא גם רואה בכך את יד ההשגחה, ולכן הוא פונה אל הילד בחיוך סלחני ואומר: "נראה שמן השמים רצו לזכותך השנה באתרוג מהודר, ומכיוון שהגיע לידך בדרך כשרה, הרי הוא שלך. זכית בו!".

מאושר כולו מקבל הילד לידי את האתרוג, עטוף וארוז כראוי, ולעיני הלקוחות השמחים בשמחתו הוא יוצא מן החנות בריצה, להראות את האתרוג לאביו ולספר לו את אשר אירע.

רק בהגיעו הביתה, ולאחר שנגרע מעט, הוא נזכר פתאום במה שאירע בט"ו בשבט אשתקד, ובמילותיו של הצדיק מזעזעוהו, כי אכילת ריבת האתרוג בט"ו בשבט והתפילה על האתרוג סגולה הן לאתרוג נאה ומהודר בחג הסוכות. הוא מספר זאת לאביו ודמעות עומדות בעיני שניהם.

(גליון מאורות הדף היומי)

בהתרגשות רבה הוא מציג את האתרוג לר' זלמן. ר' זלמן מביט באתרוג ומתחיל לגעור בילד: "הלוא אמרתי לך לא לגעת בארגזים אחרים. וכי חשבת שאמכור לך אתרוג שכזה בכמה פרוטות?! מחירו של אתרוג זה הוא פי מאתיים מהסכום שבידך".

הילד מנסה להצטדק ולהסביר שמצא את האתרוג בארגזים שאלוהים המוכר שלח אותו, וכי לא נגע בארגז אחר; אך בעל החנות ממאן להאמין לו.

למזלו של הילד מתערבים בשלב הזה לקוחות השוהים בחנות. הללו נהנו להביט בילד הצעיר הבורר לעצמו אתרוג. עכשיו הם מעידים באוזני ר' שלמה כי צודקים דברי הילד.

חודש תשרי מגיע, ועמו שוק ארבעת המינים, עם כל המולתו ותכולתו. גם כאן סובבים נערי ירושלים בין הדוכנים ועוקבים אחר הנעשה. הם צופים בסוחרים המכריזים בקולי קולות על סחורתם, וביהודים מדקדקים במצוות הבדקים בעין בוחנת את ארבעת המינים, שיהיו בתכלית ההידור.

באותה שנה מתמלא הילד האמור ברצון עז לאתרוג מהודר ויפהפה משלו. בשנים הקודמות בדרך על ארבעת המינים של אביו. הוא יודע שפרנסת אביו דחוקה ביותר, ואך בקושי הוא יכול לקנות לעצמו את ארבעת מינים, אולם החשק הגדול שהתעורר בליבו גובר והולך, ולבסוף הוא מגלה לאביו את מבוקשו.

שומע האב את דברי הילד, וליבו מתרונן לנוכח חיבת המצווה הממלאה את לב הילד. מצבו הכלכלי אינו מאפשר לו לממן אתרוג מהודר בעבור בנו, אך הוא מוציא מכיסו כמה מטבעות ונותנם לילד, בתקווה שיעצליח למצוא אתרוג בכסף הזה.

הילד מודה בחום לאביו ורץ בהתרגשות לעבר חנות האתרוגים הידועה של ר' זלמן זוננפלד. כשהוא מתייצב בין הלקוחות גוחן אליו ר' זלמן ושואל: "כן, מה רצונך?". משיב הילד: "אתרוג מהודר אני רוצה!".

"וכמה יש לך?", מוסיף המוכר לשאול. הילד פותח את ידו, ונותן למוכר לספור את המטבעות שבידו.

מביט בו ר' שלמה בסלחנות ואומר: "טוב, גש לקצה החנות, שם תמצא אתרוג בשבילך. בשום אופן אל תחטט בארגזים אחרים שבחנות, שמעת?". הילד מהנהן בראשו בחיוב, וניגש אל המקום

פנינים על הפרשה:

כפילות הפסוק ואמירת התרגום

ה' ימלך לעולם ועד (טו, יח)

ביאור טעם המנהג

נהגו ישראל לומר בכל יום ויום את פרשת שירת הים, בסיום 'פסוקי דזמרה' שבתפילת שחרית, ובכך הם מזכירים את חסדי ה' עימם מאז ועד עתה.

רבינו זיע"א (פיתוחי חותם, בשלח) מפרש את טעם המנהג לכפול את הפסוק 'ה' ימלך לעולם ועד', ועוד להוסיף עליו את לשון התרגום: "ה' מלכותה קאם לעלם ולעלמי עלמא". טעם כפילות אמירת הפסוק בתפילה, ושילושו באמירת התרגום, יתבאר לפי האמור בדברי רבותינו זכרונם לברכה (פרי עץ חיים שער הזמירות פ"ו), כי בשירת הים ישנן שמונה עשרה שמות הוי"ה, וחשובונ לא ימצא כי אם על דרך זו של אמירת הפסוק שנים מקרא ואחד תרגום.

היה הווה ויהיה

טעם נוסף לתרגום הפסוק, משום שבלשון הקודש נאמר בלשון עתיד: 'ה' ימלך', ומשמע שעתה אינו מלך חלילה, לכן מדגיש התרגום ואומר כי מלכותו קיימת ועומדת, אלא שתתקיים לעולם ולעולמי עולמים, הרומזים להיות הווה ויהיה.

שבירת הסטרא אחרא בלשון תרגום

טעם שלישי יתבאר, לפי מה שנתפרשה השירה למעלה על ענין נצחון השכינה הקדושה וחילותיה על הסטרא אחרא ובנותיה, ובכל יום ויום באמירת השירה מתחדש עילוי השכינה, וממילא נשברת הסטרא אחרא. ובלשון התרגום נשבר מאוד כוחה של הסטרא אחרא, כפי הידוע שמטעם זה נתקן הקדיש בלשון ארמית, כדי לשבר שלשלאות של ברזל של הקליפות והסטרא אחרא.

בלשון התרגום נשברות הקליפות

והנה, ידוע כי לשון התרגום משפיל את הסטרא אחרא מאוד, וכמבואר בדברי הזוהר הקדוש (ח"ב דקכ"ט ע"ב): "קדושתא דא, איהי סלקא בכל סטרי, לעילא ותתא ובכל סטרי מהימנותא, ותברא מנעולין וגושפנקן דפרזלא, וקליפין בישין לאסתלקא יקרא דקדושתא בריך הוא על כלא, ואנן בעינן למימר לה בלישנא דסטרא אחרא, ולא תבא בחילא תקיף, אמן יהא שמיה רבא מברך, בגין דיתבר חילא דסטרא אחרא, ויסתלק קדושתא בריך הוא

עצות וסגולות:

עניני שבת קודש (ד')

חפתי.

בכל יום צריך לזכור את יום השבת

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות ס)

כל אחד יכול לשמור שבת

והנה אין כל אדם זוכה לתורה ולמעשים טובים, באמת שבת קדש שנה לכל נפש כקטן כגדול שיהיה לזכרו ולשמרו, לכן בעל תשובה הבא לתקן אשר עות צריך לשמר שבת כהלכתו לפי שבו עליו השכינה, ובזה ונרצה לו לכפר עליו, ובא הרמז על נכון בראשית ראשי תבות 'בשבת שכינת אל רם תתעלה יותר'.

(נגזי המלך שם)

צריך לחזור ולטבול בשבת בבוקר

כתב רבנו הא"י ז"ל (שעה"כ ענין קבלת שבת), דבלייל שבת מקבל אדם תוספת נפש רוח ונשמה מצד הלילה, וביום מקבל תוספת נפש רוח ונשמה מצד היום, והיום צדיף מהלילה. ולפיכך כתב (שם דרושי קידוש ליל שבת), אף אם טבל בערב שבת יחזר ויטבל בשחרית, משום דקדשת היום עדיפא.

(נגזי המלך, תיקון השכינה אות נד)

בשמירת שבת השווה אותנו לכבודו יתברך

ובנתינת השבת השנה אותנו עם כבודו יתברך, דכמו שהוא שבת גם אנתנו צוה לנו להיות שובתים להדמות לו יתברך (דב"ר א כא). והו מעלת שבת שגדולה ממעלת המן, דבמן לא נחשבנו כי אם כמלאכים, ובשבת נחשבנו דגמא דכבודו יתברך.

(בגדי השרד, ד"ה אילו נתן)

יקדש גופו להיות מוכנה לשכינה

הישראלי צריך לקדש גופו כדי שיהיה מוכנה לשכינה, לפי שבצלם אלהים עשה את האדם, וצריך שיקדש עצמו עד מאד כדי שתחול קדשה עליונה עליו ויהיה מוכנה לשכינה, וכמו שנאמר (שמות כה ח) 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', והכונה שיקדישו את גופם כראוי כדי שתשרה קדשתי עליהם.

(מעגלי צדק, אות ר"ש, ד"ה ראשך)

בכל ששת ימי החל צריך אדם לזכור יום השבת, כמו שכתוב (שמות כ ח) 'זכור את יום השבת לקדשו', דהיינו שיזכר השבת בכל יום ויום. ובזה יהיה נזהר בששת ימי החל להתעסק במצוות ולהתרחק מן העברות, כדי שתחול עליו קדשת שבת.

(מחשוף הלבן פרשת קדושים, ד"ה קדושים תהיו)

בכל יום יש הארה מתוספת נ"ץ של שבת

ובכל יום ויום מימי השבת מקבל האדם הארה מתוספת נפש רוח נשמה שבאו בשבת, וכך הוא סדרן, ביום ראשון בשבת נשאר באדם הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה, וביום שני נשאר בו הארה מתוספת הרוח של שבת שעברה, וביום שלישי נשאר בו הארה מתוספת של נפש דשבת שעברה, וביום רביעי מקבל הארה מתוספת הנפש של שבת הבאה, וביום חמישי מקבל הארה מתוספת הרוח של שבת הבאה, וביום ששי מקבל הארה מתוספת נשמה של שבת הבאה, נמצא שלשה ימים הראשונים צריך שיכון להשאיר בו הארה מתוספת נפש רוח נשמה של שבת שעברה, ושלשה ימים אחרונים שקדם השבת צריך שיכון שיקבל הארה מתוספת נפש רוח נשמה של שבת הבאה.

(מחשוף הלבן שם)

יזהר בכבוד שבת, כי אז השכינה עולה

כתב בזהר הקדוש (ח"ב רד.). כי בשבת קדש שכינה תתעלה ותתהדר ועולה במעלה יותר, ומצד מעלתה ומנוחתה בשבת נמשך לישראל בגיה רוח קדשה (זוהר ח"א מת. ח"ב קלה:). ולכן צריך האדם לזהר בשמירת שבת מפני כבוד שבת מלכתא, שיום זה הוא דגמת יום

פניני אביר יעקב

מחברים לתורתו של המקובל האלקי רבי יעקב אבוחצירא ז"ע

בכל יום מזמין ה' את פרנסת עוסקי התורה

וזהו שנאמר כאן: 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים' - כלומר, הלחם בעולם מן השמים הוא, כי כל הפרנסה תלויה רק ביד ה' יתברך. ואם כן כל הטרחה היתירה שטורחים בני אדם בעולם לצבור להם עפרות כסף וזהב - לחינם היא, ואין בה כל תועלת, כי ה' הוא הממטיר את הלחם. ולכן אין להיות להוטים אחר הממון ולהרבותו לצורך העתיד, אלא 'ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו', ויבטחו בה' שיזמן להם בכל יום את פרנסתם.

הנהגה זו, היא המוכיחה ועיני כל על דעתו הפנימית של האדם, והעושה כך ניכר בטחונו בה' לעיני כל. וזהו 'למען אנסנו' - כך ניתן לנסות ולבחון מי הוא הבוטח באמת. ומלבד זאת, רק הנוהג כך יבחן 'הילך בתורתו אם לא' - כי רק בהנהגת הביטחון ניתן ללמוד באמת ולעסוק בתורה כראוי, ואם לא יבטחו האנשים בה', בוודאי לא יעסקו בתורה.

מאה ברכות בשבת קודש

ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום לה' (טז, כה)

גם בשבת אין להפחית במאה ברכות

מעלת מאה ברכות בכל יום שגבה מאוד, אך גדולה מכך מעלתן בשבת קודש. ועל כן, למרות שבשבת ישנן פחות ברכות בתפילות, מכל מקום יזהר האדם מאוד להשלימן גם בשבת, ולא ימנע טוב.

רבינו זיע"א (שערי תשובה, אות כא) כותב על כך, כי יש לזה רמז בתיבות 'מאה ברכות ביום', שהן עולות בגימטריא 'לשבת', לומר שגם ביום השבת יש להשתדל להשלימן.

מעלה מאה ברכות בשבת

רמז נוסף נמצא בתיבת 'השבת', שהיא ראשי תיבות 'שבת תברך המאה ברכות'. וכן יש לרמזו בלשון הפסוק כאן. ראשי התיבות 'משה אכלהו היום' מרכיבות את תיבת 'מאה', וגם התיבות 'כי שבת' עולה בגימטריא 'מאה ברכות ביום' (732). נמצא, שבפסוק המדבר בשבת השבת, מתבארת מעלת מאה הברכות ביום, ומכאן שיש להיזהר בהן מאוד מאוד, ולא להחסיר מהן גם בשבת.

על כן, יזהר כל אדם באמירתן, ובפרט בעל התשובה הזקוק לרפואה ולכפרת עוונותיו, כי על ידי שיברך, גם הוא עצמו יתברך מן השמים, ועליו יקרא הפסוק (משלי יא, כו): "וברכה לראש משביר".

ביקריה על כלא [קדשה זו אינה כשאר הקדשות שהם משלשים. אבל קדשה זו היא עולה בכל הצדדים, למעלה ולמטה ולכל צדדי האמונה, ושוברת מנעולים וחומות של ברזל וקלפות רעות להעלות את כבוד הקדוש ברוך הוא על הכל, ואנו רוצים לומר אותה בלשון של הצד האחר ולהשיב בכח חזק: אמן יהא שמיה רבא מברך, כדי שישתבר כחו של הצד האחר, ויתעלה הקדוש ברוך הוא בכבודו על הכל].

לכן בסיום אמירת השירה אומרים את הפסוק המסיים אותה בלשון תרגום, כדי לעשות הרמה גדולה לשכינה ושובר לסטרא אחרא.

מוסרי פרשת המן

ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתו אם לא (שמות טז, ד)

התבוננות באוכלי המן מביאה לביטחון

לא קלה היא דרך הביטחון, ורבים המונעים את האדם מלבטוח בה' באמת. אך העצה הגדולה לזכות במידה זו, היא התבוננות בהנהגת ה' עם בני ישראל במדבר, שהאכילם את המן - לחם אבירים מן השמים, ללמדם כי העוסקים בתורה ושמים בה' מבטחם, לא יחסר להם דבר.

אין לזכות לקיבוץ מזמן לעסק התורה

רבינו זיע"א (פיתוחי חותם, בשלח) מפרש את הפסוק האמור על דרך הרמז, על העוסקים בתורה ה' ומתפרנסים מידו הרחבה. ומודיע להם הקדוש ברוך הוא, כי כל העוסק בתורה צריך לבטוח בה' יתברך ולא להמתין שיהיה בידו ממון הרבה ורק אחר כך לעסוק בתורה. כי אם יהיה האדם להוט לקבץ ממון, ויחשוב בדעתו, כי רק כשיהיה לו ממון רב ומזונותיו יהיו מצויים בידו, רק אז יהיה ליבו פנוי לעסק התורה, סופו שלא יבוא לעולם לעסק התורה חלילה. וכמו שאמר התנא (אבות פ"ב משנה ד): 'אל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה'.

על כן ישים האדם בטחונו בה' מיד כשמתחיל ללמוד, ויזכור שהכל מאיתו יתברך, והעיקר היא עבודת ה', ואם יהיה לו צרכו מה טוב, אך גם אם יחסר לו, אשריו שזכה לעסוק בתורה. אך אם לא ילך בדרך זו, וימתין קודם לפרנסה, לא יוכל לעסוק בתורה!

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

ישירות
למייל האישי

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הקי יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

לחץ כאן להצטרפות

מסכת מועד קטן דף ד' – י'

השנה ועלה השרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה, ומה ענין שלא יאמר בו תחנון, אחר שאין בו קדושה ולא מצוה ולא נעשה בו נס ולא ענין מעניני ישראל. ועיי"ש מה שביאר בזה. והאדר"ת בספרו נפש דוד (מובא בתהלה לדוד עמ' צא) כתב שנראה לו שהראשונים קבעו יום זה ליום טוב ושלא לומר בו תחנון כדי להזכירנו מצוות הפשרת מעשרות ודיניה התלויים ביום זה.

ענין עשיית מצבה

בגמ': רמז לציון קברות מן התורה מנין וכו' אלא גמרא גמירי לה ואחא יחזקאל ואסמכה אקרא (מועד קטן כט, א). ופירשו רש"י (ד"ה גמירי) והתוספות (ד"ה הא מקמי) שהלכה למשה מסיני היא לעשות ציון לנפש המת, ומבואר בסוגייתנו שהטעם הוא משום הצלה מפני הטומאה שידעו הכהנים שלא להיטמא שם. והריטב"א (ד"ה רמז) כתב שודאי ענין גדול הוא ושמירה רבה ואי אפשר שלא יהא רמז לזה בתורה, דאפילו מאי דאמרי אינשי רמיזא בתורה ללמוד ממנו דרך ארץ (ב"ק צב.). וכל שכן זה. והאחרונים דנו עוד בדבר אם חיוב זה הוא מן התורה או מדרבנן, עיי' עין זוכר לחיד"א (מערכת הצד"י אות יא) וגשר החיים (ח"ב פכ"ה).

ובדברי האר"י ז"ל מבואר טעם נוסף בעשיית המצבה, והוא כדי לעשות כעין כסא ומושב שישרו עליו הכוחות המקיפים של הנפש. ומהר"י אלפיי בהקונטרס היחיאלי (בית עולמים פט"ו ס' כט) כתב שמתעם זה המצבה נקראת נפש (שקלים פ"ב מ"ה), כיון שהיא מקום מושב הנפש ומנוחתה. וכתב שגם לזה אין צריך בנין מפואר ודי באבן כל שהיא, וכמו שכתב החיד"א בשו"ת חיים שאל (ס' עא אות ו) בדבר אחד שציוה לפני מותו שלא יעשו לו מצבה על קברו, וכתב החיד"א שלא ישמעו לו בכל אלא יעשו מצבה קטנה כיון שיש תיקון לנפש בזה, ואם היה יודע שיש בזה סוד ותיקון לנפשו לא היה מצווה על כך שלא יעשו לו מצבה. ולא הבנין הוא

בזמן שאין ביהמ"ק קיים לא, הרי שכיון שנשנו ההלכות יחד יש ללמוד שדינם אחד גם לפרטים צדדיים כענין זה שאין הלכות אלו נוהגות אלא בזמן שבית המקדש קיים. והוא הדין לענין ראשי שנים שנשנו כאחד שיש ללמוד שר"ה לאילנות שווה לר"ה, ואין מתענים בו. וראה עוד פניני הלכה (שקלים כב.). בזה.

עוד יש ללמוד מדברי רבינו גרשום לענין חתן או כלה שנוהגים להתענות ביום חופתם, שאסור להם להתענות בט"ו בשבט. וכן כתב המגן אברהם (ס' תקעג סק"א), שאף לפי מה שכתב הרמ"א בהגה שם שחתן מתענה ביום חופתו שחל בחודש ניסן, זהו משום שאין איסור תענית בניסן אלא משום מנהג, אבל באסרו חג ובט"ו באב ובט"ו בשבט, כיון שנזכרו בגמרא אין החתן מתענה בהם. וכן פסקו החיי אדם (כלל קלב סמ"ג) והמשנה ברורה שם.

אמירת תחנון בט"ו בשבט

ולענין אמירת תחנון בט"ו בשבט, הנה בספרי המנהגים של בני ספרד לא הוזכר שאין אומרים תחנון בט"ו בשבט וגם הטור לא הזכיר מנהג זה, אך בבית יוסף (או"ח ס' קלא ד"ה כתב הרוקח) כתב שעכשיו נהגו העולם שלא לומר תחנון בט"ו בשבט, וכן פסק בשו"ע (שם ס"ו). ובשם משמואל (פרשת בשלח) התקשה בטעם מה שאין אומרים תחנון בט"ו בשבט, שהרי ט"ו בשבט הוא ענין טבעי שיצאו רוב גשמי

תענית חתן ביום חופתו כשהל' בט"ו בשבט

בגמרא: אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני (מועד קטן ד, א).

בשו"ת רבינו גרשום מאור הגולה (סימן יד) נשאל בצבור שגזרו תענית שני וחמישי ושני, ופגע תענית הראשון להיות בט"ו בשבט, אם מותר לצום בו או שדוחים התענית. ושורש השאלה הוא האם ט"ו בשבט נחשב כראש השנה ואם כן יש לדחות התענית ליום אחר, או שאין דינו כראש השנה ואין לדחות התענית. והשיב שהתענית נדחה לשבת הבאה ואין קובעים בו תעניות, שאף על פי שראש השנה לאילנות אינו חשוב כמו שאר ראשי שנים בפסח ושבועות ור"ה, מכל מקום כיון שנשנו שלשתם במשנה אחת (ר"ה ב, א), שוים הם ודינם אחד לענין תענית, שלא מצינו תענית בראש השנה כלל.

וכתב שדומה לזה מצינו בסוגייתנו אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן משום רבי נחוניא איש בקעת בית חורתן עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני, ובסוף הסוגיא (ד, ד) אמר רב אשי שיש ללמוד ממה שנשנו ההלכות יחד, שההלכה של איסור נטיעות נאמרה רק בזמן שבית המקדש קיים, דומיא דניסוך המים, אבל

הזרם בברז האחר. ויש שכתבו שמפני החשד טוב ליתן פתק על שער הגינה ובו כתוב שהברזים לא נפתחו על ידו בשבת. אבל בשביעית יש מלבד המצוות לא תעשה, גם מצות עשה דושבתה הארץ שבת לה' (כמבואר ברש"י ג. ד"ה כל), והמנחת חינוך (מצוה קיב) הוכיח דלרש"י ועוד ראשונים המצוה היא על החפצא שהארץ צריכה לשבות ממלאכות בני אדם, וכמו שנתבאר בפניני הלכה לעיל (ג. בדין אמירה לנכרי בשביעית). ובזה אין חילוק אם עשייתו בשביעית או בערב שביעית, כיון דסוף סוף ע"י המעשה שלו אין הארץ שובתת בשביעית. ואף שהחזו"א מתיר ליטוע אילני סרק סמוך לשביעית בזמן הזה שלא נוהגת תוספת שביעית אע"פ שהאילן משריש בשביעית, אין זה דומה להשקיה כי השרשה אינה נחשבת כלל למעשה האדם וכאילו נעשיית ממילא, אבל ההשקיה ודאי מעשה אדם היא, וכל שנעשיית בקרקע בשביעית מתבטלת שביטת הארץ מחמת מעשה אדם, ואין חילוק במה שהאדם עשאה בערב שביעית. וכן אסור לכוון בערב שביעית מכשיר שיפזר זבל או חומרי דישון בשביעית מהטעם הנ"ל.

בניית גדר שדה בשביעית

בגמ': אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ובשביעית בונה כדרכו דהיכא אילימא דחצר צריכא למימר אלא לאו דגינה ואף על גב דמיחזי כמאן דעביד

(שמיטה ויובל פ"א ה"ט) והרבה ראשונים מפרשים דקאי גם על שביעית, שהשקיה היא מהתולדות האסורות, לחד מאן דאמר (לעיל ב:) מדאורייתא ולחד מאן דאמר מדרבנן. ולהלכה אסורה מדרבנן, ומותרת רק במקום פסידא ולא להרווחה.

נשאלה שאלה בזמנינו שאפשר לכוון שעון ע"י קאמפיוטר מערב שביעית שישקה השדה במשך כל שנת השביעית על ידי ברזי השקאה, ובאופן זה שעושה מעשה מערב שביעית האם יהיה מותר להפעיל בערב שביעית גם לצורך השקיה להרווחה.

וכתבו בשו"ת שבט הלוי (ה"י ס"ו ר) ובחוט שני (שביעית ח"א עמוד נב:) דאמנם לגבי שבת אמרינן בגמרא (שבת יח.) תניא פותקין מים לגינה ערב שבת עם חשיכה ומתמלאות והולכת כל היום כולו, ומבואר שאם עשייתו בערב שבת נמשכת בשבת מותר, והטעם הוא שגדר מלאכות שבת הוא כלשון הפסוק 'לא תעשה על מלאכה', האיסור על הגברא שלא יעשה המלאכה בעצם יום השבת, ואין איסור שהמלאכה תיעשה מאליה בשבת ע"י מעשיו מערב שבת (עיין שו"ע או"ח ס"ו רנב ס"ה) וכן לגבי הלאו דשדך לא תזרע וכדומה לא תזמור' הוא איסור גברא. ולכן הורה החזון איש (הובא במנוחה נכונה) שמותר לפתוח ברזי ההשקאה בשדה או בגנה בערב שבת קודם הדלקת הנרות ולהשאירם פתוחים כל מה שצריך [ועיי' יסודי ישורון ח"ג ע"ג שלח לענין סגירת ברז אחד כשעל ידי כך מתגבר

העיקר כסברת אגני הדעת, אלא העיקר הוא המצבה הניתנת ביום השביעי אף על פי שהיא קטנה, אך לא תהיה קטנה יותר מדאי אלא כשיעור אורך ורוחב שיוכר בה צורת מצבה.

ובשו"ת וישב הים (ח"א ס"י יז) כתב שצריך שיהיה עליו שם מושב ועל כן צריך להיות ראוי להיות ראוי לשיבת בני אדם, והוכיח שם ששיעור הראוי לשיבה הוא ג' טפחים על ג' טפחים בגובה טפה, ולכן זהו השיעור הנצרך לעיקר המצבה. והוסיף בהקונטרס היחאלי וכתב שיזהרו מאוד לעשות על כל פנים מצבה כזו, כי בלעדי זה לא תמצא הנפש מרגוע ח"ו, ותשוטט בעולם בצער גדול, ותוכל לגרום נזק לה ולחיים. ואפילו מי שבדעתו לבנות מצבה לאחר זמן כשתהיה בידו היכולת, בכל זאת לא יצער נפשות מתיו, אלא ביום השביעי ממש בצאתו מהאבלות יתן את המצבה, ולכשידריחב ה' את גבולו יבנה הבנין, כיון שהבנין לא מעלה ולא מוריד. ואלו המאבדים כסף וזהב לרוב לעשות בנינים בהוני הונות וחושבים שתהיה בזה תועלת לנפטר, ח"ו, אלא אדרבה עתידים ליתן את הדין, שמביישים את העניים שאין בידם לעשות כן, ובאותם הדמים היו יכולים להחיות כמה נפשות אביונים, עיי"ש במה שהאריך בזה.

וע"ע בשו"ת קנה בשם (ח"ב י"ד ס"י קג) שדן בטעם עשיית המצבה ובמה שדן לפי זה אם יכולים להעמיד כתב המצבה ראשו לצד רגלי הנפטר וסופו לצד ראשו, היפך הנהוג (וראה עוד פניני הלכה שקלים ז. בענין בניית מצבה על קברי הצדיקים, ועיי' שו"ת דברי יואל ס"י ק שהאריך בטעם עשיית אוהל על קברי צדיקים).

השקאה בשביעית ובשבת ע"י שען או קאמפיוטר שיפעיל ברזי השקאה

בגמ': ת"ר אין מרביצין שדה לבן בשביעית [כך גירסת הגר"א]. (מועד קטן ו, ב.)

שינוי בגמ' אין מרביצין שדה לבן בשביעית [כך גירסת הגר"א]. והתוספות (ד"ה מרביצין) כתבו שתי דעות אם מותרת השקיה בשביעית בשדה הבעל, והרמב"ם

משנה שאף שמבואר במכילתא שגדרו חכמים שאין צריך לפרוץ פרצות וכמו שנתבאר, מכל מקום לגדור ודאי אסור ובה מדברת המשנה בשביעית. ומבואר בזה שיש איסור בגדירת השדה בשביעית משום שמירה ולא רק משום חרישה ושלא כמבואר. וכתב בהלכות שביעית (שם), שצריך לומר שאם נועל את השדה במנעול שגם בני אדם לא יכנסו לשם הרי הוא עובר בעשה, ולא התירו חכמים אלא גדירת גדר באופן כזה שלא יוכלו בהמות להיכנס לשם. ולכן כשגודר גדר אסור לו לעשות דלת ולנועלה במנעול, כיון שבהמות אינן יכולות להיכנס גם בלי זה, ונמצא שאינו עושה נעילה זו אלא כדי למנוע מבני אדם להיכנס לשם וזה לא הותר. אלא שכתב שמכל מקום אפשר שיכול לעשות גדר אחת גדולה על כל שדהו ואינו מחויב לעשות דלת כדי שיוכל חברו להיכנס שם.

האם מותר לעשות נישואין בפודים

בגמ': אין נושאין נשים במועד מפני ששמחה היא לו - לפי שאין מערבין שמחה בשמחה (מועד קטן ח, ב).

בגמרא מבואר שאין נושאין נשים במועד מכמה טעמים, אם משום שאין מערבין שמחה בשמחה, ואם משום שנאמר ושמחת בחגך ולא באשתך, ואם מחמת גזירה שמא ישהה את הנשואין עד הרגל כיון שברגל יש פנאי לעשות נישואין, ויבטל מפריה ורביה. וכתבו התוספות (ד"ה מפני) שסעודת ברית מילה ודאי מותר לעשות במועד כיון שאין בה שמחה, וכמבואר בכתובות (דף ח). שאין אומרים בה שהשמחה במעונו כיון שיש צער לחינוך, ועוד שזמנה קבוע ואין לדחותה מפני שמחת יום טוב. ועוד כתבו שגם בסעודת פדיון הבן שאין בה צער לחינוך יש לומר שיכולים לעשותה במועד, כיון דקיי"ל כרב אשי שעיקר הטעם הוא משום ושמחת בחגך ולא באשתך ולא משום שאין מערבין שמחה בשמחה, וטעם זה אינו שייך אלא בנישואין ולא בברית מילה, ועוד שיש לומר שאין חשוב שמחה לענין שאין מערבין שמחה בשמחה כי אם סעודת נישואין בלבד.

ובשו"ע (או"ח סי' תרצו ס"ח) פסק שמוותר

שדהו לפירותיה, כמבואר בסוגייתנו, ולכן אסרו בסוגה בעפר ועושה גדר, ובאינה סוגה שנפרצה לגמרי התירו וכמ"ש הנמוק"י משום תיקון העולם. ב. שעושה גדר חדשה וחופר בארץ, ובה מדברת המשנה בשביעית (שם) והתירו רק בינו לבין רשות הרבים, משום שאין דרך לזרוע שם, אבל בינו לבין חבירו אסור והטעם שמא ימלך מלעשות גדר ויזרע במקומו (וראה חוט שני ח"א עמ' קלז).

אך הרידב"ז בפירושו לירושלמי כתב החילוק שבין רשות הרבים לבין שדה חבירו, שכשגודר בינו לבין חבירו נראה כגודר את שדהו לצורך שמירת העשבים שבשדהו שלא יטלם חבירו, והרי זה אסור מפני שהוא משמר את שדהו. ורק כשגודר בינו לרשות הרבים מותר כיון שזה ניכר לכל שמה שגדר אינו אלא כדי שלא יכנסו בני רשות הרבים לשדהו ויזיקו אותה בהילוכם ודריסת רגלם. וכתב בהלכות שביעית (זילבער, סי' ב סי"ד בבה"ל ד"ה אסור לו) שדבריו נסתרים מהמבואר בסוגייתנו שאין איסור עשיית גדר מפני שמירה כיון שהתירו חכמים דבר זה, וכל האיסור הוא רק מפני חשש חרישה וכדברי החזו"א. ולפי זה אם עושה גדר ברזל על עמודים המוכנים מערב שביעית, שאין צריכים לחרוש לצורך כך, אין איסור לעשות הגדר.

אמנם הרמב"ם (שמיטה ויובל פ"ד הכ"ד) כתב שכל הנועל כרמו או סג שדהו בשביעית ביטל מצות עשה. וכתב הכסף

נטירותא לפירי שמע מינה (מועד קטן ז, א).

במשנה מבואר שמתקנים פרצה במועד, ובשביעית בונה כדרכו. ובגמרא מבואר שהחידוש הוא שאף על גב שנראה כשמירה מותר, וכתב בנמוקי יוסף (ג). דתניא במכילתא ובשנה השביעית תשמטנה ונטשת מגיד שהוא פורץ בה פריצות [פירוש פורץ נעילת כרמו וגודר שדהו כדרך הפקר]. אלא שהתירו חכמים מפני תיקון העולם. ובמשנה (שביעית פ"ג מ"י) שנינו שמוותר לבנות גדר בינו לבין רשות הרבים, ובירושלמי אמרו לענין בנית גדר בינו לבין חבירו או אפילו בינו לרשות הרבים, שאם הפרצה עדיין סוגה בעפר אסור. והיינו שאם הפרצה נשארה גדורה קצת מחמת העפר אסור לתקנה. וכתבו האחרונים בכמה אופנים ליישב הסתירה שבין סוגייתנו למשנה והירושלמי בשביעית, שבסוגייתנו מבואר שיכולים לגדור שדה בשביעית ובירושלמי מבואר שבסוגה בעפר אסור, וגם נראה מהמשנה שרק בינו לבין רשות הרבים מותר אבל בינו לבין חבירו אסור.

ובחזו"א (שביעית סי' יט ס"ק יא ד"ה ומסקינן) ביאר, שבבנית גדר יש לדון משום שני ענינים. א. מחמת תיקון הפרצה בגדר שכבר היתה, שאינו צריך לחפור בקרקע כלום כיון שכבר חפרו את יסודות הגדר מקודם, ואין לאסור משום חשש עבודת קרקע, ולכן מותר בזה אפילו בינו לבין חבירו, רק יש בזה חשש דנראה כשמירת

אך בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' קלח) כתב שבמדינתו לא נתפשט המנהג להקל, ומכל מקום המיקל לעשות חופה בפורים לא הפסיד וכל שכן בשעת הדחק, ומכל מקום אין מורים לעשות סעודה כיון שאין במניעת הסעודה שעת הדחק. ובקיצור שו"ע (סי' קמב ס"ט) וערוך השולחן (סי' ב) ושו"ת ריב"א (אונגאר, ח"א סי' יט) פסקו שאין לישא בפורים. וע"ע שו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' ה) ושו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' לט) ובירור הלכה (תליתאה או"ח סי' תרצו).

בני ישיבה ההולכים לחתונה ולמחרת משתבשים סדרי הלימוד ותפילה

בגמ': כתיב (משלי ג, טו) יקרה היא מפנינים וכל חפצך לא ישוו בה, הא חפצי שמים ישוו בה וכתיב (משלי ח, יא) וכל חפצים לא ישוו בה דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה, כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים כאן במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים (מועד קטן ט, ב). מבואר בגמרא שמצוה שייכולה להיעשות על ידי אחרים אין מבטלים תורה עבודה. והנה בשו"ע (אה"ע סי' סה ס"א) מבואר שמבטלין תלמוד תורה למצות הכנסת כלה, וכתב הרא"ש (כתובות פ"ב ס"ה) שחייב הוא ולא רק רשות, ועוד כתב שאף מי שתורתו אומנותו צריך לבטל, וכן פסק בחלקת מחוקק (שם סק"ב). והטעם שכלשהו נצרך למצוה חשיב מצוה שא"א לעשות אחרים שמבטלין ת"ת בשבילה.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' רג) נשאל בדבר תקנה שתיקן ראש ישיבה אחד בישיבתו אחר שהמנהג בישיבה היה תמיד שהולכים המון רב לשמח החתן, וגם מגיעים מחוץ לעיר בשעה מאוחרת וע"ז נתאחר מאד הקימה בשחרית ונתבלבלו סדרי הישיבה, ולכן תיקן שלא ילכו לשמח החתן רק כמניין, או החברים הכי קרובים המרגישים כחובה לילך ולשמחו. ונשאל אם תקנה זו נסותרת מההלכה בשו"ע.

וכתב דהנה בכתובות (יז). מבואר שמבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה, ולענין מת נתבאר שם שבמה

שמחה בשמחה עדיין שייך שלא לערב שמחת פורים עם שמחת נשואין, וההלכה היא כטעם זה וכמו שפסק בשו"ע (אה"ע סי' סב ס"ב) שאין מערבים שמחה בשמחה לענין נישואין ב' נשים יחד. ובדעת הרשב"א כתב שהוא סובר שלא הוכרע הטעם שאין מערבים שמחה בשמחה ולהלכה ספק הוא, ולכן כתב הרשב"א שמה שהתיר לישא בפורים הוא משום שבספק דרבנן הולכים לקולא. ולכן מסיק המג"א שלפי מה שבירר שההלכה כטעם הראשון בגמרא שאין מערבין שמחה בשמחה, נמצא שאין לעשות נשואין בפורים. אבל אפשר לעשות הנשואין ביום שלשה עשר והסעודה לבדה בפורים, דבלאו הכי יש דעות שסעודה לבד לא מקרי מערבין שמחה בשמחה. ודעת הגר"א (בסי' תרצו וכן בסימן תקמו לגבי חוה"מ) דכל הטעמים בגמרא לא חולקים כלל לדינא ואם לטעם ד"בחגך ולא באשתך" ודאי דאין אסור בפורים, הוא הדין לשאר הטעמים, ולא מקרי פורים מערבין שמחה בשמחה שלו. ומחלוקתם תלויה בתירוצי התוס' לענין מילה, שדעת המג"א כתירוצי הסוברים שהטעמים בגמרא, חולקים. ודעת הגר"א כתירוצי שאינם חולקים.

ולמעשה כתב בשערי תשובה (ס"ק יב) שנוהגים במדינות אלו שנושאים נשים בפורים, וכן העתיק במשנ"ב (ס"ק כח), אך כתב בשם החמד משה שנכון יותר לעשות החופה בסוף יום י"ד וסעודת פורים יעשה מקודם. ובשו"ת שערי צדק (ח"א או"ח סי' קלא) כתב שהמנהג בליטא להקל.

לישא אשה בפורים, וכתב המג"א (ס"ק יח) שמקור הדין הוא מדברי הרשב"א (בתשובה ח"ג סי' רעו) שכתב שטעם הגמרא דושמחת בחגך ולא באשתך אינו שייך בפורים שלא עליו נאמר, וגם לפי הטעם שאין נושאים במועד כיון שחוששים שמא ידחה את הנישואין עד הרגל, הרי שאין חוששים שישהה את הנשואין עד פורים, דלחד יומא לא משהי אינש נפשיה, שחושש שגם ביום זה יהיה טרוד ורק לימי חוה"מ חוששים שישהה. וכן כתב הרוקח (הלכות פורים סר"מ) בפשיטות שאם אידע נישואין בפורים יקראו את המגילה בבית החתן והכלה בעשרה או שיקרא לבדו. והביא המג"א שהלבוש כתב שלפי מה שביאר במקום אחר שאין לעשות סעודת פורים בשבת משום שאין מערבין שמחה בשמחה (ראה פניני הלכה מגילה ל. בדין זמן סעודת פורים בפורים המשולש), ומבואר בזה שגם שמחת פורים נחשבת שמחה לענין זה שאין מערבים שמחה בשמחה, אם כן הוא הדין שאין לעשות נשואין בפורים. אך דעת המג"א שאין לדמות סעודת פורים בשבת לנישואין בפורים, שהטעם שאין עושים סעודת פורים בשבת הוא כיון שאם יעשו הסעודה בשבת לא יהיה ניכר שעושים סעודת פורים לכבוד הפורים, אבל בנישואין מה בכך שלא תהיה סעודת חתונה ניכרת.

אולם הקשה המג"א מטעם אחר על דברי הרשב"א המתיר לעשות נשואין בפורים, שהרי הטעם הראשון בסוגייתנו שאין נושאים במועד משום שאין מערבין

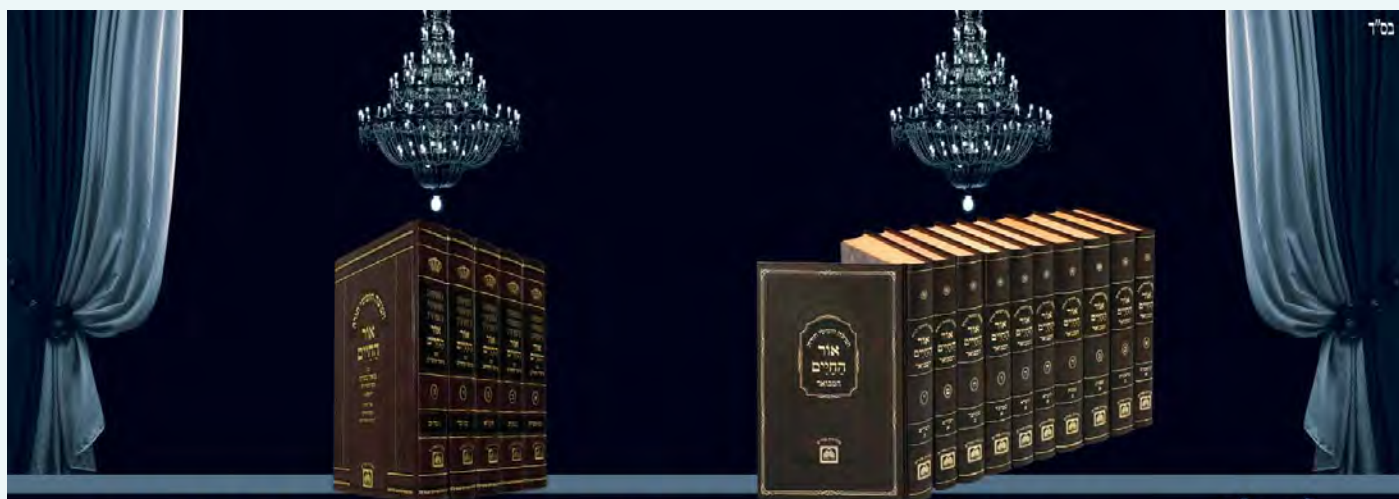

ועוד שלפעמים מפרזים בזמן הזה על המדה ועוברים על מה שאמרו חז"ל (ברכות לא.) שאסור למלאות שחוק פיו בעוה"ז, וכן נפסק להלכה בשו"ע (או"ח ס"ח תקס) וכתב הט"ז שם דאפילו בשמחת נשואין אסור, וא"כ מניין שגם בשמחה יתירה זו איכא בכלל מצוה. וגם ידוע דהרבה גאונים קדמונים תקנו למעט בקרואים ולמעט בבדחנים וכיצא בזה. ומכל שכן שנוגע לביטול סדרי הלימוד והתפלה והשיבה. ועל כן אף על פי שמצוה חשובה היא מאד לשמח חתן וכלה, אבל במדה ובמניין וביראת ה' נסוך על פניהם לכבודו יתברך ויתעלה, וע"כ יפה דן ויפה תיקן אותו ראש ישיבה לעשות תקנה וגדר בזה (וע"ע שם ח"ח סי' רפג, וקונטרס שבוע וישוע הבן סי' יד וקונטרס מילי דבי הלולא סי' כב).

וגם לשון הרמ"א (אה"ע סי' סה) שסתם ולא כתב כדי צרכה בכלה אינו מוכח, ויש לומר שהטעם שלא נאמר שיעור בכלה אלא במת הוא כיון שבשמחת כלה אין הלכה פסוקה אלא הכל לפי ראות עיני המשמח כדמשמע באבות דר"ג, וכיון דכבר יש כדי משמחים, א"כ כבר נכנס בגדר המבואר בסוגייתנו שבמצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים אין מבטלים תלמוד תורה. והוסיף בשבט הלוי שענין מבטלין תורה להכנסת כלה לחוד, והמצוה לרקד לפני חתן וכלה לחוד, ואפילו אם הכנסת כלה אין לה שיעור היינו מה שמכניסים החתן או הכלה לחופה, כדמשמע בכמה מקומות בש"ס ופוסקים (ועיין היטב הלשון בשיטמ"ק שם, ובלשונו הפוסקים אה"ע שם), אבל לשמח ולרקד לא מצינו דאין לו שיעור, ולפעמים בודדים יכולים לשמח יותר מרבים.

דברים אמורים כשאין עמו כל צרכו, אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין. ובכלה אין מבואר אם יש ג"כ גדר כל צרכה, ובשיטה מקובצת (בשם לקוטי הגאונים) מביא שתי שיטות, י"א שכיון שהוא משום כבוד החיים לחבבה על בעלה, די לה כשמולכים אותה לפי כבודו. וי"א דאין לה שיעור ולעולם מבטלים, כי ברוב עם הדרת חתן והכלה. ולהלכה אף שמשמעות השיטה מקובצת נוטה לדעה השניה, מכל מקום יש להוכיח מאבות דרבי נתן (פ"ד ה"א) שמשוה הכנסת כלה להוצאת המת (עי"ש בהלכה ב' וג'), וגם בהכנסת כלה אין מבטלים אלא כדי צרכם. אמנם בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ב) דחה משמעות אבות דר"ג הג"ל מסדר התפילה שמוסיפים במשנת אלו דברים אלו דברים שאין להם שיעור וכו' והכנסת כלה, אך אין לדחות המפורש בחז"ל מכה לשון הסידור,

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב
תמצית עשרה ממדורי הביאור 'מאורי אור'
וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות ביטול המילים
אור תורה | תורת חיים
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר
10 כרכים של מחקרת נגהית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק'
מאורי אור - מאיר עיני הלומד
מאורי החיים - מקורות מחולל
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הגאון רבי יעקב יהושע פולק זי"ע בעל "פני יהושע" י"ד שבט תקט"ז

וראה זה פלא, אור גדול הציפו לפתע פתאום, עיניו נפקחו, והנה רואה הוא את כל סביביו...

יושב לו הנער העיור בפאתי בית-המדרש כדרכו תמיד – שכן מנהג עשה לו הנער המסכן והעיור שלא ראה מאורות מימיו, לשבת בבית המדרש ולכלל הפחות לחוש ולמשש באצבעותיו את ספרי הקודש ולנשום את אוירת הקדושה, ובכך לחפות על חסרון ראייתו. ולפתע ביום מן הימים בעודו מהפך בין בתרי הספר התרחש האמור לעיל – מאור עיניו נפקחו.

הנער, נבהל מרוב האור, שלא ראה אותו מימיו, והסיר את המשקפיים מעל עיניו, והנה העולם חשך בעדו, הוא עיור כבראשונה. לקח את המשקפיים, כך אותם שוב שהיה מונח על הספר הפתוח, שם את החבילה בכיסו בנייד, ושב לביתו. כך התנהג במשך ימים מספר את המשקפיים הנ"ל החביא בכיסו והשתמש בהם אך ורק בהיחבא מחשש עינא בישא. עד שהתרגל לראות בהן והחל להרכיב בפרהסיא.

אנשים ראו כן תמחו, האיך התחיל לראות, וסיפר להם לפי תומו שמצא משקפיים בספר עתיק בביהמ"ד בעיר, והם הראו נפלאות ונתנו לו את מאור עיניו.

התחילו הבריות לחקור ולדרוש, מה טיבם של משקפיים אלה, מי אביהם ומאין מוצאם, עד שנודע להם מפי זקן מופלג, שהכיר עוד את הגה"ק בעל הפני יהושע זי"ע, שהמשקפיים הללו של הפני יהושע הם.

סופם של משקפיים אלו היה, כשנפטר האיש מוצא-המשקפיים פרצה קטטה בין יורשיו למי יגיע חפץ קדוש ויקר זה, תוך כדי וויכוחם נפלו המשקפיים ארצה, ונשברו לרסיסים, ואף אחד לא זכה בהם, ולפחות השתדל כל אחד ואחד ללקוט מן הרסיסים, לשים אותם למשמרת עולם, לזכרון לבניהם הבאים אחריהם, למען ידעו את הנס הגדול, אשר עשה ה' לאביהם לעיניהם.

והשמועה אומרת שעל שם המאורע הזה, שאירע לראש המשפחה "בעל המשקפיים" נקראת המשפחה: "בריל" (בלשון אשכנז – משקפיים) עד היום הזה.

סיפור נפלא ונורא זה התרחש בעיר ואם בישראל לבוב יצ"ו ומובא באריכות עם כל מחלצותיו הספרותיות בבן יחזקאל (ח"ו עמ' 245).

רבינו הגה"ק יעקב יהושע פולק נולד בשנת אמ"ת בקראקא לאביו הנגיד רבי צבי הירש. נקרא על שם זקינו הגדול מחבר ספר 'מגיני שלמה' ושו"ת 'פני יהושע'. את שמו יעקב הוסיפו לו מאוחר יותר בעת חוליו, כסגולה לאריכות ימים.

בשנת תס"ג כשכיהן כרב וראש ישיבה בלבוב נהרגה כל משפחתו בהתמוטטות ביתו, ורק הוא ניצל. מאוחר יותר היה רב בקהילות שונות ביניהן ברלין ומיץ, ולבסוף מונה לרבה של פרנקפורט דמיין. ואח"כ התקבל לאב"ד וורמייזא.

היה מראשי מרביצי התורה בדורו והעמיד תלמידים רבים, יראים ושלמים. בהיותו בעיר אויפנבאך נסתלק השמימה ביום י"ד בשבט שנת תקט"ז, ונטמן בפרנקפורט. אמרו עליו שנולד באמ"ת ונפטר ביושר.

רבני דורו קשרו עליו מספד גדול, ובראשם הגאון ה"נדע ביהודה", שלא חשש לצוואת הפנ"י שלא להספידו, באומרו שהיה רבן של כל בני הגולה.

החיבור שלא הניחו מן השמים לסיימו

כתב הגאון רבי יצחק ווייס מווערבוי זצ"ל (וילקט יוסף' שנה י גליון ט): ואספרה כמו הנה ראיתי בכתב יד לאחד מתלמידי מרנא החתם סופר זי"ע, א, שסיפר החתם סופר' שהגיד לו אלוף נעורו הרב מו"ה מענדיל לילג ז"ל (הזכירו בחתם סופר, או"ח תשובה קנו ד"ה והנה), שהיה תלמיד לגאון ישראל הפני יהושע זצלה"ה, שבעל פני יהושע החל לעשות חיבור על התורה להראות שמנהגי ישראל יסודתם בהררי קודש, שמרומזים בתורה, וכתב עד פרשת נח לבד שלושים דפים, ואז עלה לישיבה של מעלה. והגיד, שמשמים אין מניחים ואם היה זוכה לגמרו היה קץ הגאולה.

(ספיר ויהלום עקב ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מגדל פומרנץ שליט"א)

משקפי הפלא...

למרות שרגיל היה למשש בין הדפים באצבעותיו כדרכו, והתרגל כבר לתחושת דפי הקודש המלטפים, אך הפעם הבחין במשהו שונה, כשמישש היטב, הרגיש בחבילה קטנה כרוכה בנייד, נטל את החבילה, היתיר אותה בזוירות, והנה הרגיש בידיו כלי, והיה דומה לו כעין משקפיים, הפך בכלי רגעים מספר, ואח"כ שם על עיניו,

הגאון רבי חיים מרדכי מרגליות זצ"ל בעל ה'שערי תשובה' (על שו"ע או"ח) ט"ו בשבט תק"פ

הביא מתשובת הגאונים שאין בני ארץ ישראל אומרים קדושה אלא בשבת דכתיב גבי חיות שש כנפים לאחד וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בשבת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום רבש"ע אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו ע"כ.

ולפ"ז מובן למה בשבת הוי תפילת ערבית חובה, דאין מלאכים אומרים שירה בשבת מפני כבודן של ישראל שחובה לומר שירה גם בלילה. עכ"ד.

עצה לנכרי שהיה משתכר מזהב
שנמכר לו

"ופעם אחת אירע שנכרי הקונה מרתף משקים, הלך בימי הפסח בכל פעם למרתף, והיה שותה ושכור, והמשקים היו יקרים, שהיה עולה להפסד גדול, וגם מדאגה בדבר שלא ידבה ריעים שישתו וישכרו עמו והנכרי עני, ודאגה בלב איש ישיחנה.

ויעצתי לו שבעת שהנכרי נופל ומשתקע בשינה יקח המשרת שלו המפתח מכיסו, והוא ידמה בנפשו שנאבד ממנו, וכולי האי לא עביד שיעשה לו מפתח אחר, וכן עשה ועלה כהוגן. ונראה לי דהוא הדין שמותר לומר להמשרת שישאל המפתח מהנכרי שצריך לאיזו חפצים שלו, ואח"כ ישמיט עצמו או שיאמר שאבדו, ונראה שאין בזה איסור.

ושמעתי שגדול אחד נשאל לפניו כזאת, ולא השיב לשואל דבר, רק כשהלך מאיתו שלח אחר הנכרי, ואמר לו שצריך בשליחות אגרת על כמה פרסאות, וקצץ לו שכר ובהוות ההליכה וחזרה עברו ימי הפסח, וקראתי עליו 'מים עמקים עצה בלב איש' (משלי כ, ה), וכתבתי זה על דרך שאמרו בכתובות 'ולשון חכמים מרפא' (משלי יב, יח).

(שערי תשובה או"ח סי' תמח סק"ב)

פרסום רב בעולם התורה זכה שמו של הגאון רבי חיים מרדכי מרגליות. ספרו "שערי תשובה" נדפס במהדורות הרבות של שולחן ערוך אורח חיים ומשנה ברורה. עמומות הידיעות על קורות חייו ופעולותיו, ובעיקר מזכירים אותו כאחיו של הגאון הנודע רבי אפרים זלמן מרגליות מבראד בעל בית אפרים.

אביו הגאון רבי מנחם מאניש מרגליות היה רבן של הקהילות ויטקוב, דינוביץ לכוביץ ועוד. רבי חיים מרדכי נמנה על חכמי הקלויז בבראד ששמעו יצא בכל הארץ, ושם מילא כריסו בש"ס ופוסקים. בשנת תק"ס לערך נתקבל לרבנותו הראשונה בקהילת ברסצ'קה, כעבור כמה שנים נתעלה לכהן ברבנות העיר דובנא, והמשיך לחתום כרבן של שתי הקהילות, כמו בהסכמתו לספר 'מחצית השקל'.

רבינו רבי חיים מרדכי נסתלק לגנזי מרומים ביום ט"ו בשבט שנת תק"פ.

תפילת ערבית בשבת לכו"ע חובה

בקובץ אור ישראל (שנה ו' ק' ד' ע' כג) מובא מהגאון ר' פנחס הירשפרונג ז"ל: בשערי תשובה (או"ח סי' רס"ח) הביא מספר מור וקציעה דתפילת ערבית בשבת חובה, והביא גם מתקונים (דף כ') דדוקא תפילת ערבית של חול הוי רשות משא"כ של שבת. וכן משמע מהרבה לשונות בזוהר עיין שם.

ויש לומר הטעם בזה לפי המבואר במהרש"א במס' חגיגה (דף י"ב ע"ב) על הגמ' מעון שבו כיתות של מלאכי השרת שאומרים שירה בלילה וחשות ביום מפני כבודן של ישראל, ופי' המהרש"א דשירתן של ישראל עיקרה ביום בתפילתן ב' פעמים שחרית ומנחה שהן חובה כדמסיים בהאי קרא תפלה לא-ל חי, משא"כ ערבית הוא רשות עיין שם דבריו הנחמדים.

והנה תוס' במס' סנהדרין (לז, ב) ד"ה 'מכנף הארץ זמירות שמענו'

הגאון רבי שלום מרדכי הכהן שוואדראן זצ"ל

אב"ד בערזאן

דעת תורה ושו"ת מהרש"ם

ט"ז שבט תרע"א

לצדיק אמת ולחכמי ישראל, לו יש זכות לשאוב את חיותו מאותיות התורה הכתובות, כי הוא דבוק ומקושר אל הצדיק ששואב את חיותו מאותם אותיות, ובכך גם הוא זוכה לזה. וזהו הכוונה, "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה", שמשה רבינו השפיע שירה לכולם על ידי שהיו בני ישראל מקושרים אליו, ובזה השפיע שיהיה "תחיית המתים מן התורה", שגם אותם שעד עכשיו היו בבחינת מתים, כיון שהיו שואבים את חיותם מהמקומות הריקים שבתורה, עכשיו על ידי השפעת משה רבינו בשירתו, נתמלאו כולם חיות מהאותיות הכתובות בתורה בגילוי.

מהרש"ם מבערזאן בספרו תכלת מרדכי

אין הקב"ה רואה רע על ישראל

פעם נכנסו כמה חסידים אצל הרה"ק רבי יצחק מנעשכ"ז זצ"ל, וסיפרו לו על אחד ממקורביו שעשה דבר עוולה אשר לא יעשה, וביקשו ממנו שיוכיחו על כך ויפסיק מלקרבו.

אמר להם רבי איציקל שהוא בחר ללכת בדרכי הקב"ה דכתיב ביה לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל (במדבר כג, כא) שאין הקב"ה צופה ומביט על עוונותיהם של ישראל, כי אם היה רואה ומסתכל גם על מעשיהם הרעים של אנשים לא היה יכול להכניס אצלו אף אחד, ובזאת רימז לאלו שבאו לדבר סרה על מקורבו, שגם הם אינם ראויים להיכנס אצלו, רק מחמת שאינו רואה דבר רע בישראל יכולים ליכנס.

בענין זה אמר הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זצ"ל בשם הגאון מהרש"ם מבערזאן זצ"ל (מובא בהקדמתו לספרו "גילוי דעת" על הל' טריפות, הנקרא בשם שערי שלום אות ז) לפרש הפסוקים, דהנה טבע העולם הוא כאשר אדם רוצה לעיין בספר או באיזה כתב, אם מחזיק את הדף במרחק מה מעיניו יוכל לקרוא היטב. אך אם נותן את הספר סמוך לעיניו ממש לא יצליח לקרוא את הכתב. ובזה פירש המהרש"ם "לא הביט און ביעקב" שהקב"ה אינו מסתכל בעוונותיהם של ישראל, והטעם כי "ה' אלקי עמו", דבגלל שהקב"ה סמוך כל כך אצל ישראל, על כן כביכול אינו יכול לראות חטאיהם.

מפי ספרים וסופרים – פרקי אבות (ח"ב עמ' קצו הע' מח)

הגאון המפורסם מוה"ר שלום מרדכי הכהן שוואדראן זצ"ל אבד"ק ברעזאן, נולד כ"ז ניסן תקצ"ה לאביו מוה"ר משה הכהן מזלאטשוב. בימי נעוריו למד אצל הגאון ר' יואל אשכנזי זצ"ל אבד"ק זלאטשוב מח"ס שו"ת מהר"י אשכנזי.

כמה שנים אחר חתונתו נתקבל לאבד"ק פאטיק, משם לאבד"ק יאזלאוויץ ובוטשאטש, ולבסוף נתעלה על כסא הרבנות בעיר ברעזאן. עמוד ההודאה בדורו, משיב כהלכה אלפי תשובות לכל קצוי תבל. הסתופף בצל צדיקי דורו, הגה"ק מוה"ר שלום מבעלזא זצ"ל, הרה"ק ר' אברהם מסטרעטין זצ"ל ורה"ק מוה"ר יצחק אייזיק מזידיטשוב זצ"ל.

חיבר שו"ת מהרש"ם ז' חלקים, משפט שלום על שו"ע חו"מ, דעת תורה על אר"ה ויר"ד, דרכי שלום כללים, תכלת מרדכי עה"ת, ועוד. נפטר בברעזאן ט"ז שבט תרע"א.

שירת הים ע"י התדבקות בצדיק

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר וגו' (טו, א). וברש"י מכאן לתחיית המתים מן התורה.

ו"ל בהקדם דברי הגה"ק בעל חוות דעת זצ"ל לפרש הכתוב (האזינו לב, מז) "כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים על האדמה". דהנה בתורה יש מקומות הכתובים באותיות – שהם ששים ריבוא אותיות שיש בתורה כמובא בקדמונים, ויש גם מקומות פנויים וריקים בתורה, כמו בין חומש לחומש ובין פרשה לפרשה, אבל באמת לא ריק הוא, כי גם שם מלאים אותיות נסתרים וגנוזים שאינם נראים לעין, וישנם נשמות מישראל הראויות להתדבק באותיות התורה הכתובות, וישנם שאינם ראויים להתדבק באותיות אלו, ומכל מקום נמשכת חיותם מהמקומות הריקים שבתורה.

וזהו מה שאמרו בירושלמי (פאה פ"א, ה"א) "כי לא דבר ריק הוא מכם", ואם ריק הוא מכם הוא ריק, רצה לומר, כי אתם הגורמים להיות מקום ריק בתורה, מפני מיעוט זכותכם שאינכם ראויים להיות דבוקים אלא במקום הריק שבתורה, עכ"ד.

ובזה יש לפרש את תחילת שירת הים, כי מי שמדבק את עצמו

הרה"ק רבי חיים פאלאגי מאיזמיר זי"ע בעל 'מועד לכל חי' י"ז בשבט תרכ"ח

תקנה עבד עברי תרמוז למי שזכרו ה' כמוני היום בהגיע תור אור לארבעה עשר שבוא יבוא ברנה היצר הטוב ויורה יורה את הדרך הטובה, האל ברחמיו יזכנו לשמע בעצתו... רמז בפסוק זה: 'תשי"ם' נוטריקון: ת'ש"מ ע"גיהם יחד מ'דברים, יעין שם, ואם כן זהו מה שרמזתי: אתה בן אדם הזהר והשמר, 'ואלה המשפטים' דאתה שופט להיצר הטוב ולהיצר הרע יהיה באפן זה 'אשר תשים לפניהם', דמשמע שניהם יחד מדברים ולא תשמע לעצת יצר הרע בהיותו לבדו דר קודם בואו של היצר הטוב.

(ספיר ויהלום לבר מצוה - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הגה"ק רבי חיים פאלאגי נולד לאביו חכם יעקב פאלאגי בשנת תקמ"ח באיזמיר.

בשנת תקע"ג קיבל את הסמכתו כחכם השלם על ידי סבו הראשון לציון חכם רפאל יוסף. כל ימי חייו אביו, חכם יעקב, לא נאות חכם חיים פאלאגי לקבל עליו תפקיד ציבורי, ורק בשנת תקפ"ח הסכים לכהן כדיין בבית דין וכראש ישיבת 'בית יעקב רבי באיזמיר'. בשנת תקצ"ז נתמנה מרן הגה"ח פאלאגי לאב בית דין הגדול באיזמיר, ובשנת תרט"ו נתמנה למשרה הרמה ביותר באיזמיר 'החכם באשי'.

מרן הגה"ח פאלאגי היה לפה לעניי קהילתו, והיה מוכיח את העשירים בדרשותיו. תיקן תקנות והקים מוסדות צדקה וחסד. חכם חיים פאלאגי פעל להקמת בית חולים יהודי באיזמיר ולשם כך גייס נדבנים ידועים.

רבינו חכם חיים פאלאגי התפרסם בספריו הרבים, כ-80 במספר, אותם התחיל לכתוב בגיל 16. ספריו עוסקים בקשת רחבה של נושאים: 7 חיבורים על התנ"ך, 9 חיבורים על התלמוד, 15 ספרי מדרשים ודרושים, ספרי מוסר 241 חיבורים בהלכה, קבלה, שו"ת וספרים רבים נוספים. בסיום כתיבת כל ספר, חכם חיים פאלאגי היה עורך סעודת מצווה, והיה מחלק את ספריו ללא תמורה. את ספריו מעולם לא מכר.

ביום י"א באב תר"א, התחוללה שרפה באיזמיר, בה חרבה שכונת היהודים ועלו באש 54 מספריו. במהלך השנים, שיחזר רבי חיים חלק מכתביו, והוציא לאור עשרות מהם, מיעוטם נותרו עדיין בכתב יד.

רבינו נתבקש לשיבה של מעלה ביום י"ז שבט תרכ"ח. הוא נקבר בבית העלמין העתיק באיזמיר.

אשר תשי"ם לפניהם

כתב הגאון רבי חיים פאלאגי (ראה חיים' פרשת משפטים): דרוש שסדרתי לבני ידידי מחמד עיני כי 'ביצחק' יקרא ה"ו כשהגיע לארבעה עשר והיה זה א"ך טוב לח' שבט, שנת תקפ"ז ליצירה, אלהים יחוננו ויברכו על התורה ועל העבודה ביראת ה' כל היום, אכ"ר.

אמרתי בתחילת דברי 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כי

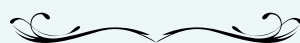
דם פסח - זכוונת לעלילות דם על ישראל

בעת עלילת הדם בדמשק, כתב הג"ר חיים פאלאגי ז"ל בספרו "צדקה חיים" (דרוש טז) דברים מרעידים בזה, ויסוד דבריו על המבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק כח): "רבי אליעזר אומר, וכי מה ראה הכתוב לומר שני פעמים 'בדמיון חי'? אלא אמר הקב"ה: בזכות דם ברית מילה ובזכות דם פסח נגאלו ממצרים, ובזכות דם ברית מילה ובזכות דם פסח אתם עתידים להגאל בסוף מלכות רביעית".

ומקשה הג"ר חיים פאלאגי ז"ל: "וכאן הבן שואל: היכי דמי קרבן פסח קודם הגאולה טרם יבוא המשיח? כי אפר פרה לא יש לנו, ולא בית המקדש, ולא כהנים מבוררים! וחסד המציאות!".

ומתרץ בזה הלשון: "וללבי גיליתי דאינו כפשוטו, כי אם על צער בת רבים, שאירע כמה פעמים בעלילת הדם... וכבר נשבעו גדולי הדור על זה דחלילה לבר ישראל להכות נפש אפילו מאומה אחרת ושונא לו, וגם חלילה לנו אפילו כשנגה טיפת דם, כי הוא נעשה חמץ והכל הולך לאיבוד. ואעיקרא, הדם אכילתו ושתייתו בכרת. ומי פתי יאמין לחשד זה... נקוט מיהא דסבלו ישראל צערות גדולות על זה, וכדאי הוא הצער הזה - ונסלה לכל עדת בני ישראל לכל עוון ולכל חטאת, ויבא המשיח לגאלנו.

זה רמזו באומרם "בזכות דם מילה" - כמו שהוא האמת, "ודם פסח" - דמעלילין עליהם בזמן הפסח, ושפכו דמם של ישראל בעלילה זאת, לא תקפ"ץ (=לא תקום פעמיים צרה), יהיה כדאי לגאלנו גאולת עולם". עד כאן לשונו.

הגאון רבי בנימין ביינוש פינקל זצ"ל

ראש ישיבת מיר

י"ח בשבט תש"ז

לקבל מתנה בחינם. ר' ביינוש קיבל את תנאי התשלום בהיסוס רב, ובמשך כמה ימים חשב באלו מילים להשתמש בתוך היתר העיסקה. סוף סוף היום הגדול הגיע, והוא נסע לתל אביב עם בתו כדי לקבל את ההלוואה. לפתע אמר: "אני לא יכול לעשות את זה, זה כמו לשחק באש". ועל אתר הסתובב וחזר הביתה. כאשר הוא נאלץ להתמודד עם מציאת מקורות אחרים למימון הבנין, והכל כדי להמנע מהתעסקות באבק רבית.

לאחד הספקים של הישיבה נגב פעם כל כספו. ונשאר ללא פרוטה בכיסו לקנות מלאי סחורה חדש. מקור פרנסתו היה בסכנה. ר' ביינוש הרגיש שהישיבה חבה לו הכרת טובה על השנים בהן שירת את הישיבה בנאמנות. הוא הלוח לו סכום נכבד שבו יוכל להתחיל מחדש את עסקיו, ואט אט הוא פרע את חובו.

תקופת מה לאחר מכן, ביקש רבי ביינוש לקנות ממנו סחורה לשייבה. הלה הציע מחיר מיוחד. ר' ביינוש הלבין והתנצל באומרו שנראה לו שאיננו צריך שום דבר. עברו לא יעלה על הדעת לקבל מחיר מוזל כתגמול עבור הלוואה!

פעם פגש את בוגר הישיבה רבי יעקב לשינסקי ושאל אם יוכל להלוות סכום כסף גדול לשייבה לזמן קצר. רבי יעקב היה בדרכו לבנק, ובדיוק היה לו את הכסף והסכים להלוות אותו לרבי ביינוש. תוך כדי שהוא סופר את הכסף, פתאום ביקש רבי ביינוש סליחה, ונעלם. רבי יעקב לא הבין מה קורה כאן, הלא הוא ביקש הלוואה? רבי ביינוש כנראה הבין לפתע שאם לא יפקיד את הכסף בבנק תהיה לו ריבית. אם כן, מה בצע שהוא נזהר מריבית, אם הוא מכשיל בה אחרים, ולכן ברח.

הזהירות שלו מריבית, היתה גם הסיבה למנהגו, ללכת יום יום לבנק. היתה לו דילמה תמידית, הספקים לא היו פודים את הצ'קים מיד. החזקת שקלים בבנק ליותר מכמה ימים משמעותה הפסד בעקבות ההפרש בשער החליפין, שהשתנה אז במהירות מסחררת. מצד שני, לאפשר מינוס בבנק פירושו תשלום רבית - אופציה גרועה בהרבה. הפתרון? לעלות לבנק, יום יום, כדי להפקיד את הסכום המדויק הנדרש!

(גליון ביהמ"ד)

הגאון הג' רבי ביינוש פינקל זצ"ל, נולד בעיירה מיר שבבלארוס לאביו הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל, ולאמו מלכה בת הגאון רבי אליהו ברוך קמאי, שכיחן אז כראש הישיבה וזכרה של העיירה מיר.

בהיותו בן שנה פרצה מלחמת העולם הראשונה, והוא עבר עם משפחתו לעיר סטוביץ, יחד עם תלמידי ישיבת מיר. כעבור זמן עברה הקבוצה לפולטבה. עם סיום המלחמה נפטר סבו ראש הישיבה הרב קמאי, ואביו התמנה תחתיו כראש הישיבה. לאחר מלחמת העולם הראשונה עבר עם משפחתו, יחד עם תלמידי הישיבה, לוויילנה, שם שהו עד אמצע שנת תרפ"א, בקיץ תרפ"א שב עם משפחתו למיר, ואביו חידש את פעילותה של הישיבה במקום. בבחרותו למד בישיבת מיר, והיה מתלמידיו של אביו.

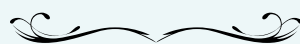
בשנת תש"א עלה לארץ הקודש עם קבוצת תלמידים בראשות אביו, והוא התיישב בירושלים. הוא סייע לאביו בהקמת הישיבה בירושלים, ולאחר מכן סייע לו במשך עשרות שנים באחזקתה. בשנת תש"ב נישא לבתו של הג"ר שמואל גריינימן, במשך תקופה התגורר בבני ברק והתפלל בבית הכנסת של החזון איש, שחיבבוהו מאוד וקרבתו ביותר.

לאחר פטירת אביו הגרא"י פינקל, ב"ט בתמוז תשכ"ה, התמנה תחתיו כראש הישיבה ומנהלה. לצדו עמד גיסו, הגאון הג' רבי חיים שמואלביץ. נודע בענוותנותו ובצניעותו הרבה.

הסיבה למנהגו ללכת מדי יום לבנק

רבי ביינוש היה נשמר מכל משמר שלא להכנס לשום עסק שהיה בו אפילו ריח של רבית. כשקרוב משפחה הפציר בו שיתן לו היתר עיסקה, הוא העיר: "חוץ מהאיסור שבדבר, ישנה גמרא שאומרת שכל מי שלוקח רבית כאילו אומר שמשנה רבינו היה שוטה ח"ו, כי אם משה היה יודע עד כמה זה רווחי הוא היה מתיר זאת. מוסיפה הגמרא, שהעסקים הכלכליים קורסים כתוצאה מרבית, וזה גם מדאיג אותי!"

כשנוצר צורך דחוף לקומה נוספת בבנין הישיבה. סידר לו אחד מידידיו הלוואה שלא תהיה תלויה במדד המחירים לצרכן. פירושו,

הגאון חכם רבי עובדיה הדאיה זצ"ל בעל שו"ת ישכיל עבדי כ' שבט תשכ"ט

חידושים על הרמב"ם; ועבדא דרבנן - חידושים על התלמוד.

חכם עובדיה הדאיה נפטר, בשבת פרשת יתרו, כ' שבט תשכ"ט. הוא נקבר בהר המנוחות בירושלים.

גודל שבח פירות ארץ ישראל

כתב בשו"ת ישכיל עבדי, כי הדבר ברור שפירות ישראל יש להם עדיפות מצד קדושתן, שהם גדלו בקדושה וטהרה, שהרי אור ארץ העמים ועפרו טמא כידוע, וא"כ כשגדל הפרי בעפר ואור ארץ העמים הרי גדל בטומאה, לא כן אור ארץ ישראל ועפרה הוא טהור וקדוש, והרי מצינו בגמ' דכתובות רבי מנשק כיפי דעכו, ר"ח בר גמדה מנגדר בעפרא שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחונינו, ובמד"ר פ' מסעי נאמר חביבה עלי ארץ ישראל יותר מכל, וכן מוציאים מנוה יפה של חר"ל לנוה רעה של א"י, ומכיון שכ"כ גדלה מעלתה וקדושתה, הרי ודאי עלינו להקדימה בכל מיני ענינים, דוגמת מה שמצינו בכהן, שמכיון שהבדיל הקב"ה בקדושתו משאר שבטים מצוים אנו להקדימן לכל דבר שבקדושה. ואם עפר הדומם הוא חביב כ"כ, מכ"ש הצומח המעולה והדומם, בודאי שעלינו לחבבו משאר צומח שבחו"ל הגדל בטומאת העמים, ודבר זה פשוט וברור לכל.

(שו"ת ישכיל עבדי - ח"ו אר"ח סי' כ"א אות ג)

חכם עובדיה הדאיה נולד לאביו חכם שלום הדאיה בארם צובא, היא חלאב שבסוריה, בכ"ז בטבת תר"ן. בשנת תרנ"ה, בהיותו בן חמש, עלתה משפחתו לישראל והשתכנה בירושלים.

חכם עובדיה הדאיה החל ללמוד בתלמוד תורה 'דורש ציון', ובהמשך למד אצל חכם שלום בוחבוט, ועם אביו חכם שלום הדאיה, ורבנותו חכם יצחק אלפיה ואצל חכם יצחק שרים.

חכם עובדיה הדאיה הצטרף לשיבת המקובלים 'בית א-ל ברובע היהודי. הוא לימד בישיבת 'פורת יוסף' ומסר שיעורים בשכונת 'אהל משה' בירושלים.

בשנת תרצ"ט מונה לדיין בפתח תקווה, עבר לגור שם, ונחשב לרבה של העיר, אף כי לא מונה באופן רשמי. בשנת תש"א נבחר כחבר בית הדין הגדול בירושלים, וחזר לעירו ירושלים. בירושלים יזם את חידוש לימודי הקבלה בישיבת בית אל, שנחרבה במהלך שנת תש"ח. בשנת תש"ח הישיבה נוסדה מחדש במערב העיר, בשכונת 'גינע כפיים'.

חכם עובדיה הדאיה כנס את כתביו בספרים: שו"ת 'ישכיל עבדי' - חיבור בן שמונה כרכים על ארבעת חלקי השולחן ערוך; 'דעה והשכל' - אוסף תשובות בענייני קבלה, נדפס בתוך כרכי 'ישכיל עבדי'; 'ויקה עובדיה' - דורשים בן ארבעת הכרכים; 'עבד המלך' -

מחברים

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
ככה מתחילים את היום!

לחץ כאן להצטרפות

ישרות
למייל האישי

שרים של מעלה

שתתיר להם להכנס, או לחילופין יאיימו עליך בחרבותיהם שיתיזו את ראשך מעליך אם לא תפתח להם את הדלת, דע לך שאין לך מה להתיירא ולהתפחד מהם, ומבטיח אני לך שלא יארע לך כל רע מהם.

יתכן מאוד שכל אותם אנשים בראותם שאתה מתעקש ואינך מסכים להכניסם אל החדר, המשיך הרה"ק והסביר למשמשו הנדהם, יבקשו ממך שלכל הפחות תדפוק עבורם על דלת הכניסה לחדרי, אך גם לזאת עליך לסרב בתוקף ולומר כי אתה מצווה ועומד שלא לעשות כך, ואף אם יחזרו ויאיימו עליך באיומים שונים, עמוד על שלך ואמור להם: יכולים אתם לעשות בי ככל שליבכם חפץ, ואילו אני על משמרת אעמודה ולא אכניסכם לחדר ולא אדפוק על הדלת.

אך זאת, סיים הרה"ק ואמר, הוא ציווי עליך גרידא ולא עליך המלאכה לגמור, שכן אילו אותם אנשים ייגשו מעצמם אל הפתח, לדפוק על הדלת או להכנס פנימה, אין זה באחריותך כלל, והרי אתה נקי מפקודתי זו.

אזהרות אלו שמעולם לא נשמעו כיוצא באלו מפיו של הרה"ק מנשכיו היו לפלא גדול באזניו של המשמש. הלילה הזה הוא ליל שימורים, והנה במקום שהרבי יערוך את שולחן ליל הסדר כהרגלו ברוב פאר והדר, הוא מסתגר בחדרו ומשמיע אזהרות שונות ומשונות אודות איסור הכניסה לחדרו ואודות אורחים שאולי יבואו לפקוד את היכלו.

חלפה שעה קלה וגו' של המשמש בקודש החל להצטמר: האורחים שאותם הזהיר הרבי שלא להכניס החלו להגיע בדיוק לפי הסדר המדויק שהודיעו הרבי, ואף דבריהם אליו היו כדברים

אשר הודיעו הרבי מראש.

תחילה הגיעו ובאו שני אנשים הדורי פנים, בעלי זקן צחור היורד על פי מידותיהם, לבושים בבגדי שיראין כמנהג החסידים ולראשם אדרת שיער נאה. מבקשים הם להכנס אל הצדיק ולקבל ממנו ברכת שלום עליכם. אלא שתיקף ומיד קפץ המשמש ואמר להם כי הרבי סגור ומסוגר בחדרו, אין יוצא ואין בא ואין שום אפשרות להכנס לחדרו או לראותו. ניסו החסידים לבקש פעם ופעמיים, אך משראו כי המשמש עומד על שלו כחומה בצורה, פנו ויצאו כלעומת שבאו.

שנה אחת עם סיום תפילת ערבית בליל יום טוב ראשון של פסח, פנה הרה"ק רבי מרדכי מנשכיו זיע"א אל בניו הצדיקים ואמר להם כי הוא מבקש מהם עתה לעסוק בתורה וללמוד בהתמדה, מאחר ויש לו עניין חשוב ונעלה מאוד לעסוק בו ועדיין אין הוא יכול לפנות לעריכת הסדר, ולפיכך מבקש הוא מהם לבל יבטלו את הזמן וימתינו לו לחינם שכן זה עתיד לארוך זמן רב, וכשיעלה לפניו לערוך את הסדר הוא כבר ישלח להודיע להם.

בקשה זו הייתה לפלא גדול בעיני בניו הצדיקים כיון שדרכו של אביהם הרה"ק מנשכיו הייתה ידועה להם תמיד, למהר מאוד אחר התפילה בליל הסדר כדי להקדים ולקדש בשעה מוקדמת ולסיים את עריכת הסדר מבעוד מועד בשעה שיוכלו לאכול את האפיקומן עוד קודם חצות הלילה. כמובן שהבנים לא הרירו אחר רבם ואביהם ופנו לעסוק בתורה כבקשתו.

לפני שהסתגר הרה"ק מנשכיו בחדרו הוסיף וקרא למשמשו בקודש, הוא המופקד לעמוד בשער המלך ולהכניס את החסידים דורשי עצה ותושיה אצל הצדיק, והודיעו כי צריך הוא עתה להסתגר בחדרו, ובשל כך עריכת ליל הסדר תתמהמה. לא זו אף זו, הוסיף הרה"ק מנשכיו והזהיר את המשמש באזהרה גדולה, לעמוד על המשמר ביתר שאת וביתר עוז לבל יהיו אדם להכנס אל חדרו, ויהי מה. רשאי אתה לומר לכל מי שיתפלא על סירובך כי מצווה ועומד אתה ממני על כך, והרי זה ללא יוצא מהכלל.

לא נחה דעתו של הרבי והוא המשיך להורות למשמש בפרוטרוט ככל אשר יעשה בכל מקרה אשר יקרה: גם אם

יגיעו לכאן חסידים ואנשי מעשה מרחוק או מקרוב, גם אם הם כאלה המסתופפים בצילי ועושי רצוני, ויבקשו להכנס, אל תניח להם בשום אופן, גם אם יבואו לכאן פריצים עשירים ונכבדים ויבקשו לחלות פני, תדחה אותם בתוקף, הגם שיאמרו שזה עניין נחוץ הנוגע לכל כללות ישראל, וגם אם יבואו לכאן אנשי צבא בכירים, גנרלים משכמם ומעלה, הן ממדינת רוסיה והן ממדינת פולין, ויבקשו להכנס לחדרי, אל תסכים להם.

ואתה דע לך, הוסיף הרה"ק מנשכיו והזהיר את המשמש, כי בקשות אלו יכולות להיות מלווים גם בשוחד וגם באיומים, כך שגם אם ירעיפו עליך מתנות נכבדות ויקרות בשביל

כלא נחה דעתו של
הרבי והוא המשיך
להורות למשמש
בפרוטרוט ככל אשר
יעשה בכל מקרה אשר
יקרה: גם אם יגיעו לכאן
חסידים ואנשי מעשה
מרחוק או מקרוב,
גם אם הם כאלה
המסתופפים בצילי
ועושי רצוני, ויבקשו
להכנס, אל תניח להם
בשום אופן, גם אם
יבואו לכאן פריצים
עשירים ונכבדים
ויבקשו לחלות פני,
תדחה אותם בתוקף

שראה זאת השמיע קול צעקה רמה, התעלף מפחד ומרעדה ונפל על מקומו. בניו של הרה"ק מנשכז שיושבים היו ולומדים בחדרם הסמוכים שמעו את צעקתו של המשמש מיהרו לבוא לעזרתו והשתוממו לראותו שוכב מעולף על הארץ.

במשך דקות ארוכות ניסו הבנים להשיב את רוחו של המשמש, כשבעיצומם של המאמצים נפתחה דלתו של הרבי והוא הודיע לבנים כי מוכן ומזומן הוא ללכת לעריכת הסדר. רוחו של המשמש שבה לאיתנו, אולם משהתעניינו בני הרבי אצל המשמש על סיבת עלפנו הפתאומי סימן להם הרבי כי לא יעסקו בזה עתה וכי הוא בעצמו עוד יספר להם את כל השתלשלות הדברים.

אחר עריכת הסדר באש קודש, פתח הרה"ק מנשכז וסיפר לבניו הצדיקים דברים נפלאים מכבשונם של עולם: יודעים אתם בוודאי כי בימים אלו מתנהלת מלחמה קשה בין המדינות, בין ארץ רוסיה לארץ פולין, אך יש לכם לידע כי המלחמה האמיתית אינה מתנהלת עלי אדמות אלא זו היא המלחמה הקיימת בין שרי מעלה, שהרי לכל ארץ וארץ יש שר של מעלה, וכמו שנאמר (ישעיה כד כא) 'זהה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה, והמלחמה האמיתית היא בין השר של רוסיה לשר של פולין המתנהלת ביניהם בעולמות העליונים.

ואכן לפני בית דין של מעלה הגיעו שרי שני המדינות כדי להתדיין מי יזכה בניצחון. עמד שר של פולין וטען כי לו ראוי הנצחון מסיבה היסטורית, שכן לאחר גירוש ספרד, כשבני ישראל היו מושלכים ממקומם מבלי מצוא מנוח

לכף רגלם, עמד ופתח את שיערי ארצו בפניהם. אילו לא היה עושה כן, הטעים שר של פולין בפני בית דין של מעלה, בוודאי שהיו נאבדים חלילה אלפים ורבבות מבני ישראל, ובגלל שבאותם הימים עשו מעשה חסד זה עם בני ישראל ראוי שעתה יזכו לניצחון על פני מדינת רוסיה.

נענה השר של רוסיה ואמר לבית דין של מעלה, שאין הוא נזקק לסיפורים היסטוריים, על רחמים שהיו בשנים קדמוניות, כיון שהוא מרחם על בני ישראל בימים אלו ממש, וזאת בשל כך שבמדינת רוסיה יש 'מלכות של חסד' ממש, כיון שאין נהוג שם גזר דין מוות כלל, וגם מי שמרבה לחטוא אין עליו חוק ומשפט מיתה. ולעומתם, במדינת פולין מענישים ביד קשה ואכזרית על כל דבר קטן וגדול וחרב חדה הממיתה מונחת על צווארם של בני ישראל שכאילו חטאו כנגד המלכות, ודי בכך כדי להכריע את הכף לטובתם, שהם ינצחו את ארץ פולין.

נמנו בית דין של מעלה וגמרו כי בשאלה זו צריכים להכריע צדיקי הדור שעודם נמצאים בחיים, הלוא הם בית

משיצאו הללו נכנסו ובאו שני אדונים נכבדים, שהיו נראים כפריצים וכרוזנים, לבושים בבגדי פאר והדר, ופנו אל המשמש בבקשה שיכניסם אל הרבי. לא היסס המשמש והודיע להם כי הדבר נבצר ממנו, שכן הרבי הזהירו לבל יהין אף אדם להכנס לחדרו. החלו אותם אדונים לשכנעו בהטבות שונות ומופלגות שיקבל מהם אם רק יניח להם להכנס אל הרבי. לנגד עיניו הם שלפו צרור מלא במטבעות זהב ואמרו לו כי יודעים הם שהיום 'יום טוב ראשון של פסח' ואסור לו לנגוע בממון, אולם באם יכניסם אל הרבי הם יניחו לו את כל הצרור הזה בקרן מוסתרת ובמוצאי יום טוב יוכל לקחת את הזהב לעצמו. המשמש המשיך לסרב בתוקף, ואילו הם ניסו את כוחם גם באיומים שונים, ומשראו כי המשמש נחרץ בעמדתו פנו לדרכם ויצאו החוצה.

השקט שב לשרור בבית הרבי לדקות מספר, עד שלפתע נפתחת הדלת בקול רעש ואל הבית נכנסו גנרלים בכירים, לבושים במדי צבא מפוארים ועטורים במדליות רבות, חגורים מתניהם בחרבות נוצצות, וכל כולם אמר כבוד. הגנרלים אפילו לא הסתכלו אל המשמש אלא פנו תיכף אל חדרו של הרבי וביקשו להכנס. המשמש הרועד ממראה אנשי הצבא, זיהה תיכף כי אחד מהם נושא את מדי הצבא הרוסי ורעהו את מדי צבא הפולני, ונעמד כחוצץ בינם לבין דלת הרבי.

הגנרלים שלא היו רגילים לראות אדם העומד בדרכם ביקשו ממנו לזוז תיכף ומיד ולא להפריעם להכנס אל הרבי, אולם המשמש אזר חיל ואמר להם כי הרבי פקד עליו שלא לתת לאף אדם להכנס אל חדרו ואף לא לדפוק על

דלתו, ולכן הוא מבקש מהם לעזוב את המקום על אתר. תחילה ניסו הגנרלים לשכנע את המשמש בדרכי נועם, הם הסבירו לו שכל בואם הנה הוא לטובת עם ישראל, ובוודאי על שכמותם לא התכוון הרבי באוסרו להכנס. לאחר מכן הציעו לו הגנרלים ארנק עמוס בשטרות מרשרשים ועוד שלל מתנות יקרות וגדירות ושכיות חמדה מאוצרות מלכים, אולם משסירב המשמש לכל זאת הם התחילו לנופף מולו בחרבותיהם ולהזהירו כי מרה תהא אחריתו אם לא יפתח בפניהם את הדלת של הרבי, או למצער ידפוק על הדלת ויודיע לרבי כי הם באו לבקרו.

המשמש שנוכח לראות איך שנבואת הרבי מתקיימת ודבר מדבריו לא נפל ארצה, הבין כי לא דבר פשוט הוא, ועל כן אזר עוז והודיע לגנרלים כי יהיה אשר יהיה לא יתן להם להכנס אל הרבי, וכי כל האיומים וההפחדות לא ישנו את דעתו והחלטתו לציית לדברי הרבי בכל מחיר. כיון שכן החליטו הגנרלים כי הם יודעים להסתדר בעצמם. הם הלכו אל עבר הדלת, דפקו עליה בקול, והתפרצו לתוכה. המשמש

**המשמש שנוכח לראות
איך שנבואת הרבי
מתקיימת ודבר מדבריו
לא נפל ארצה, הבין
כי לא דבר פשוט הוא,
ועל כן אזר עוז והודיע
לגנרלים כי יהיה אשר
יהיה לא יתן להם
להכנס אל הרבי**

גמגם השר של פולין ולא הסכים להשבע בתואנה כי הוא אינו יודע מה יילד יום ואין הוא יכול להשבע ולהתחייב על העתיד. אולם השר של רוסיה, בשומעו את שאלתו, קפץ ונשבע לאמור: מתחייב אני שכשם שעד עתה לא היה במלכותי עונש מוות, כך גם לא יהא עונש מוות במלכותי לעתיד. והתחייב על עצמו להיות דמו בראשו אם ישנו את הבטחה זו.

סיים הרה"ק מנשכז וסיפר, כי בשומעי זאת עמדתו ופסקתו תיכף כי מלכות רוסיה היא זו שתנצח במלחמתה את פולין, אלא שבד בבד קשרתי את ראש שר של רוסיה בכבלי ברזל אל מתחת לשולחני, וביום מהימים אם ישתנה החוק ויחלו להנהיג שם משפט מוות, אזי אתיז את ראשו ואמיתנו תיכף.

כעבור ימים מועטים גברה ידה של מלכות רוסיה בשדה הקרב והם נחלו ניצחון מוחץ על מלכות פולין. ואכן היה הדבר לפלא, שעד סוף ימי שושלת בית רומאנוב ששלטה ברוסיה, לא היה מענישים בעונש מוות את החוטאים והפושעים, אלא היו שולחים אותם לעבודת פרך לארץ גזירה, סיביר הרחוקה, למשך שנים רבות.

♦♦♦

על הפסוק (שמות יד י'): 'וַפָּרַעַה הַקָּרִיב וַיִּשְׁאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיֵּרְאוּ מָאֵד וַיִּצְעְקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה', מביא רבינו האור החיים הקדוש את דברי חז"ל (שמות רבה כא ה'): 'מצרים נוסע אחריהם - זה שר של מצרים' מצרים שמו, כי המלאך שהוא היה שר שלהם בא עמם: כי כן הוא הנהוג שהשר יעזור לאומתו ויפול בנפילתה, וצא ולמד ממעשה אלכסנדרוס מוקדון (יומא סט:): שהיה נדמה לו שרו במלחמות.

והנה הדרך הוא במלחמות שהעם מקדים את המלך בצאתו למלחמה והמלך בא אחריהם, ואף השר של מעלה עומד לימין המלך במקום בו הוא נמצא, מאחורי העם. אולם כאן הודיע הכתוב את סבת פחד ישראל ממה שראו עיניהם, כי פרעה הקדים עצמו ונסע לפני עמו, וסמוך עימו היה שר של מצרים, ולזה נרעשו ויראו בני ישראל בחושבם כי שרי מעלה באו לערוך עימם מלחמה.

אולם האמת היא שזה היה לטובת ישראל, ולכן לא מנע זאת הקב"ה מהמלאך שר של מצרים, הן כדי להורגו לפניהם, כמו שנאמר 'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים', והכוונה בזה היא על השר של מצרים, ועוד כדי שיפחדו מזה ויחזרו בתשובה שלימה ויקרבו לבם לשמים, כדי שבאמצעות זה יעשה ה' להם הגס העצום של קריעת ים סוף. (מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

דין של מטה. יבואו איפוא הצדדים, שר של פולין ושר של רוסיה, בפני מאורי החסידות, והם שיקבעו את הצדק עם מי. הורו בית דין של מעלה לשרי שני הארצות שיילכו תחילה להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א, בעל התניא והשו"ע, ולאחר מכן יילכו אל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, ואם יגיעו שניהם לדעה אחת מה טוב, ואם לא יגיעו לדעה אחת - יפנו אל הרה"ק רבי מרדכי מנשכז זיע"א כדי שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, ואחרי רבים להטות. אכן ירדו שני שרי מעלה הללו ובאו אל הרה"ק מלאדי, והוא פסק כי הצדק עם מלכות רוסיה, שכן הכלל ההלכתי הוא שפוסקים לפי ההווה, 'באשר הוא שם', ואין להביט על העבר או על העתיד, והיות ובסופו של דבר בעת הזאת מתנהגת מלכות רוסיה כמלכות של חסד ואין ידה קלה להוציא אנשים להורג, לפיכך עליה לנצח במלחמתה עם פולין. לעומת זאת, כאשר באו שרי מעלה אצל הרה"ק מקארלין הוא סבר שדווקא מלכות פולין הוא זו שצריכה לנצח, בזכות אותם מעשים טובים שעשתה בעבר אצל מגורשי ספרד.

כיון ששני הצדדים לא הגיעו לעמק השווה היו צריכים השרים לבוא בפני המכריע, אולם אנכי, המשיך הרה"ק מנשכז ואמר, סירבתי להכניס את ראשי בין ההרים הגבוהים ולהכריע בסוגיה כה קשה וחמורה. העדפתי שלא לשמוע את טענותיהם כלל ובכך אהיה פטור מלהכריע בין הצדדים. זו הסיבה שבשל כך ביקשתי להתעכב עם עריכת הסדר ולהיות מסוגר בחדרי תוך כדי שציוותי שלא להניח לאיש להיכנס לחדרי. אמנם חזקה עלי גזירת שמים ונאלצתי בסופו של דבר לקבל את שרי מעלה הללו שבאו לביתי כשהם לבושים כגנרלי צבא מכובדים, אשר למראם ולמעשם התעלף המשמש בקודש.

כשהרצו השרים את טענותיהם בפני, המשיך הרה"ק מנשכז וסיפר, פניתי אל השר של פולין ואמרתי לו בשפה ברורה: הלוא בשעה שפתחת את שערי ארץ פולין בפני היהודים, כלל לא הייתה דעתך להצילם ולהחיותם, אלא להנאתך ולטובתך גרידא. ביקשת שהיהודים יביאו עימם את כספם ואת כשרונותיהם והם יפריחו את ארצך במסחר גדול, כדי שתוכל להטיל עליהם מיסים וארנוניות ולהנות מכל הטוב שהיהודים מביאים איתם. מלבד זאת, גם אם באותה שעה הצלת את היהודים מגזירת המוות שבאה עליהם, הנה כעת הזאת במלכותך מוטל עונש מוות ואתם ממיתים והורגים אנשים בלא כל רחמנות מצידכם. האם יכול אתה, פניתי ושאלתי את שר של פולין, להשבע לי שבטובת חמורה לבטל את חוק ומשפט המוות מארצך.

**ואכן היה הדבר
לפלא, שעד סוף ימי
שושלת בית רומאנוב
ששלטה ברוסיה, לא
היה מענישים בעונש
מוות את החוטאים
והפושעים, אלא היו
שולחים אותם לעבודת
פרך לארץ גזירה, סיביר
הרחוקה, למשך שנים
רבות.**

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הָתָא

חֲזָתָא

חֲזָתָא דְאֲוֹרֵייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שבת - זמן שירה

לשבח לקדוש ברוך הוא.
אולם בעזרת השם יתברך נראה לתרץ בפשיטות,
כשנדייק בהבדל בין הרישא לסיפא, שכן ברישא אנו
מזכירים כל האברים הגשמיים שיש בגופינו כמו הפה,
הלשון, השפתיים, העינים, הידים והרגלים, שבגופם של
הגויים גם נמצאים כל האברים הללו בלי הנשמה שהיא
חלק אלוקי ממעל, ובאמת אין כל ערך אצל הקדוש ברוך
הוא במצוות שהגוי עושה, שהלא אינו עושה נחת רוח לה'
יתברך בשום פעולה שעושה ואין לו לא מצוות עשה ולא
מצוות לא תעשה, ובאברים הגשמיים האלו בלבד אנחנו
דומים לגויים ואין בידינו לעשות בהם נחת רוח לקדוש
ברוך הוא כשנשבח אותו בהם.

ואילו אחר כך בסיפא כשאנו אומרים 'על כן אברים
שפלגת בנו', תיכף ומיד מזכירים ומדגישים 'ורוח ונשמה
שנפחת באפינו' שהם חלק אלקי ממעל, וביחד עם ה'לשון
אשר שמת בפינו, הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו את
שמך מלכנו תמיד', שכן אם יש נשמה אפשר לשבח לקדוש
ברוך הוא, שהרי בכוחם של הנשמה והרוח שהם חלק אלקי
ממעל לברך שמו יתברך הרבה יותר מעינים המאירות
כשמש וירח וכל שאר האברים הגשמיים, וכמו שמתחילים
התפלה היקרה 'נשמת כל חי תברך את שמך ה' אלקינו
ורוח כל בשר תפאר ותרום זכרך מלכנו תמיד'.

טעם לאמירת תפלת נשמת בשבת קודש

בכח הנשמה להודות ולהלל תמיד לקדוש ברוך הוא,
מפורש בפסוק (תהלים קנו) 'כל הנשמה תהלל יה', שהרי
בזה שונה היא יצירת האדם משאר בעלי חיים כמו שכתוב

השירה בשלימות תהיה רק לעתיד ובימינו בזמנים שמתעורר מעין לעתיד

אֲזַיִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַה' (טו א).
בגמרא (סנהדרין צא:) דקדקו: 'שר' לא נאמר, אלא 'שיר',
מכאן לתחיית המתים מן התורה.

ביאר **השפת אמת ע"ה** (תרנ"ב ד"ה בפסוק אז) כי השירה
והשמחה שבעולם הזה אינם בשלימות, ורק כאשר נמצאים
בזמנים שמעל הטבע, כמו קריעת ים סוף ושבת, יכולים
לשיר ולשמוח לפניו יתברך בשלימות. ולכך נלמד מכאן
תחיית המתים, מאחר שישראל אמרו שירה לפני ה' מוכח
שנתעורר בהם אותו הכוח מעין לעתיד בתחיית המתים.

האם ניתן לשבח את הקב"ה

בהקדמה זו נוכל להבין מה בתפילה הקדושה והנשגבה
שזוכים אנו להגיד בכל שבת - 'נשמת כל חי'. בתחילה
אומרים 'ואילו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רינה כהמון
גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש
וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאילות,
אין אנחנו מספיקין להודות לך ה' אלקינו, ולברך את שמך
מלכנו על אחת מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות פעמים,
הטובות נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו', מוכח
מזה שהשבחים שלנו אינם מספיקים לשבח את הקדוש
ברוך הוא, כיון שכל שבח ימעיט מערכו של הקדוש ברוך
הוא, ואילו בהמשך אנו סותרים את עצמינו כשאומרים 'על
כן אברים שפלגת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפינו, ולשון
אשר שמת בפינו, הן הם יודו ויברכו וישבחו ויפארו את
שמך מלכנו תמיד', משמע מזה שהשבחים שלנו כן יספיקו

מה שיש לנו הכל הוא שלו, ואם כן הכל על ידי כח אלוקי, ואין זה פחיתות לפניו, ולכן אמר דוד המלך ע"ה (דה"א' כט יד) 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך', פירוש שאפילו כח הנתינה הוא מכוחך, וזהו שאמר 'תן לו משלו', ואל תאמר שהוא פחיתות כבוד, 'כי אתה ושלך שלו'.

והנה הנשמה הוא חלק אלקי ממעל והגוף חלק האדם כמו שאמרו חז"ל (נדה לא), ולכן מצד הנשמה שהוא חלק אלקי בזה שפיר יכולים להלל ולשבח אותו יתברך כיון שאין השבח מעצמינו רק מחלקו, כי הנשמה מעצמותו נפח כמבואר בזוהר, ועל כן אין פחיתות לפניו יתברך על ידי שמהללין אותו. ואיתא (ראה באר מים חיים עקב) י"ה בחינת שמים, ו"ה בחינת ארץ, כענין 'שמחו השמים הוא י"ה ו'תגל הארץ הוא ו"ה, ואמרו חז"ל (סנהדרין צא): 'יקרא אל השמים מעל' זו הנשמה, 'ואל הארץ' זו הגוף, ואם כן הנשמה מן השמים מורה על שם י"ה והגוף בחינת ארץ על ו"ה, ומצד י"ה שהוא השמים בחינת הנשמה ראוי להלל אותו, מה שאין כן מצד הגוף בחינת ארץ אינו ראוי להלל בחינת ו"ה, וזהו שאמרו אין העולם כדאי להלל בכל השם דהיינו עם ו"ה שהוא מצד הגוף, כי זה פחיתות לפניו, אלא בחציו שנאמר 'כל הנשמה תהלל י"ה' היינו מצד הנשמה שמורה על שם י"ה.

השירה כשמתעורר הארה מהעתיד לבוא

מעתה נרדה ונראה נובלות חכמה שכתב השפת אמת ע"ה, כי אכן כל עניין השירה היא מצד הנשמה. ובשבת שהוא 'יומא דנשמתין' (זוהר ויקהל רה): ומעין עולם הבא (ברכות נז:), וכן בקריעת ים סוף הגיעו ישראל לבחינה מעין לעתיד כמו שכתב השפת אמת (שם) שלכך כתיב 'ביום ההוא', ואז יכולים לשיר לפניו עת כי נפתח פינו בנשמת כל חי.

(בראשית ב ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה' ותרגם אונקלוס 'והות באדם לרוח ממללא', כי נמשך ממנה כח הדיבור להלל ולשבח לבוא יתברך כמו שהרחיב בזה **בדרשות מהרי"ט** (תזריע דרוש א), והוא תכלית בריאת האדם ויתרונו על כל הבריאה כי שיח וכי שיג לו להלל ולשבח לבוא יתברך ולעסוק בפיו בתורה הקדושה. ועל פי דבריו הוסיף **בשפה אחת להחיד"א** (ד"ה נשמת) נופך מדיליה, שלכך בשבת כשמקבל איש ישראל נשמה יתירה אזי הוא מודה ומהלל להשם יתברך יותר ומאריך בפסוקי דזמרה עד שמגיע לתפלה היקרה 'נשמת כל חי', שהנשמה הקדושה ת'ברך את ש'מך ראשי תיבות עם הכולל בגימטריא שב"ת, ורוח כל בשר תפאר ותרום זכרך מלכנו תמיד וכו', כי לא נתן לנו הבורא נשמה ורוח כי אם לברך בשמו.

רק בכח הנשמה שהיא חלק אלקי ממעל ניתן להלל ולשבח

דברים נפלאים כתב הרה"ק ר' צבי הירש מליסקא ע"ה (בפירושו שערי הישר על תהלים קמו) לבאר ענין זה, ובהקדם מפרש תיבת 'הללויה' שהיא אותיות 'הללו' ו'יה' על פי דברי חז"ל (מדרש תהלים קיג) אין העולם כדאי להלל בכל השם אלא בחציו שנאמר (תהלים קנ ו) 'כל הנשמה תהלל יה', כי כמו שביארנו לעיל שבהנהגת העולם אם יבוא איש בזוי ויאמר הלל ושבח למלך גדול הלא יחשב לפגם בכבוד המלך, וכל שכן אנחנו קרוצי חומר איך נשבח לקדוש ברוך הוא אשר לגדולתו אין חקר. אך הביאור על פי פירוש המשנה באבות (פ"ג מ"ז) 'תן לו משלו שאתה ושלך שלו', כי אם יאמר האדם מי אנכי שאתן מתנה לבוא יתברך, טעות בידיו, שהרי בשלמא אם היינו נותנים לו מעצמינו היה נחשב לפחיתות לפניו וכל שכן מפחת ערך, אבל באמת כל

מִלְתָּא דְפִלְיָא

בשידוכים נגלה ביותר ישועת ה'

הַתִּיצְבוּ וְרֹאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם (יד יג). מפסוק זה רמז החיד"א ע"ה בספרו **לחם מן השמים** (בשלח אות ח) את שאמרו חז"ל (סוטה ב.) קשה זיווגו של אדם לפני המקום כקריעת ים סוף. דמה שאמרה תורה 'התיצבו' עולה בגימטריא 'חתן כלה', לומר שזיווגם של חתן וכלה דומה לקריעת ים סוף.

ועל עניין השידוכים נאמר **התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום** כי אכן השידוכים הם מאת ה' ללא התערבות מעשה אנוש ותחבולותיו, כפי שפירש **הגאון מוילנא ע"ה** בספרו **יהל אור על הזוהר** (פקודי רנה). את הפסוק (תהלים קכז א) 'אם ה' לא יבנה בית שווא עמלו בוניו ב', 'בית' הוא השידוך להקמת בית יהודי, ואם לא יצא השידוך מאת ה', לשווא יתייגעו העוסקים בו כי לא יצא אל הפועל. וכן אומרים בשם **החזון איש ע"ה** שאף שבזמנינו יש הסתר פנים והנהגת הבורא נסתרת בעולמו, מכל מקום בשידוך נגלית ההנהגה, ואפשר לראות בעין בשר הכיצד מתגלגל השידוך על ידי ההשגחה העליונה.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

והכינו את אשר יביאו - הכנה לשבת קודש

התפילה היתה התפילה משאירה רושם הקדושה גם בשעה שלאחריה, ומכח תפילה אחת היתה נמשכת הקדושה עד לתפילה הבאה, ותפילה אחת מוסיפה קדושה על חברתה, ונמצא כל היום שמור בקדושה.

הכנה לשבת

בשל כך הזקיקה תורה הכנה קודם השבת, כמו שאמרו (ע"ז ג.) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת [אבל כיון שאין מי שיכול לשער בנפשו ערך מתנת הקדושה הראויה לבוא לו מן השמים, לכן ההכנה האמיתית היא שישמור האדם עצמו מכל דבר רע העלול להרחיקו מן הקדושה, ועל ידי כן יהיה ראוי לקבל קדושת שבת כפי מה שיזכו אותו מן השמים (מדרש פנחס אות נה)], וכן אמרו (שבת קיז:) לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר **והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו**. ונודע שג' ימים קודם השבת הם הכנה לשבת, כדאיתא (פרע"ח שער השבת פ"א) שביום ד' יכוין לקבל תוספת נפש של שבת הבאה, וביום ה' יכוין לקבל תוספת רוח, וביום ו' יכוין לקבל תוספת הנשמה. וכן לאחר השבת נשארת תוספת הנשמה עד יום א', ותוספת הרוח נשארת עד יום ב', ותוספת הנפש נשארת עד יום ג'.

השפעת השבת לאחריה כפי ההכנה מקודם

ובדרך זו אמר **מרן הבעל שם טוב הקדוש ע"ה**, הרמז בפסוק (שמות לד כא) **'בְּחָרִישׁ וּבְקָצִיר תִּשְׁבֹּת'**, 'חרש' ראשי תיבות חמישי רביעי שישי. דהיינו שהחרישה היא ההכנה מקודם, והקצירה היא קבלת הפירות מעבודתו בשדה, וזהו לרמז שקודם השבת נצרך להתייגע בג' ימים אלו בבחינת החרישה שהיא ההכנה קודם בוא הקדושה, וכפי היגיעה בהם כך זוכים למתנת

בכח ההכנה זוכה לסיוע מן השמים

וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יָבִיאוּ (טז ה.). עיקר התחלת כל דבר הוא להכין עצמו כדי לזכות לקדושה היורדת מן השמים, כמו שפירש **בפנים יפות** (צו) שהתורה נמשלה לאש ככתוב (ירמיה כג כט) **'הָלוֹא כֹה דִּבַּרְתִּי כְּאֵשׁ'**, וכמו שבעבודת הקרבנות הייתה המצוה להקדים תחילה אש מן ההדיוט כדי שתירד עליה אש מן השמים, כך גם בעבודת האדם כפי מה שמעורר עצמו מלמטה כך זוכה לתוספת התעוררות משמים, וכמו שאמרו (שהש"ר ה ב ב) פתחו לי פתח כחודה של מחט וכו', וכיון שאדם פותח ומביא אש מן ההדיוט, מסייעים אותו באש של מעלה - אש אוכלת אש.

ענין ההכנה לכל דבר שבקדושה

כל דבר שבקדושה צריך להקדים לפניו הכנה ויגיעה, בבחינת **'יָדַע אֶת אֱלֹהֶיךָ אֲבִיךָ וְעַבְדְּהוּ'** (דה"י א' כח ט), להיות עבודת ה' מתוך ידיעה, ולא לקיים המצוות בדרך רגילות כמצות אנשים מלומדה, וזהו שנרמז בלשון הכתוב (דברים ד כט) **'וּבְקִשְׁתֶּם מִשֶּׁם אֶת ה' אֱלֹהֵיךָ וּמִצְוַת כִּי תִדְרָשְׁנוּ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ'**, והוא ענין הדרישה האמור כאן, שיהיה האדם דורש ומבקש ומשתוקק להכין עצמו להיות ראוי לעבודת ה', ועל ידי זה יזכה שיהיה ה' מצוי לו בכל זמן שיבקש קרבתו, כי תהיה הדרישה שלמה בכל לב ונפש.

בזכות ההכנה נשארת הברכה בקביעות

ועל ידי ההכנה זוכה להמשיך הברכה לאחריה, שתשאר עמו הקדושה בקביעות, וזהו שמצינו בגמרא (ברכות לב:) שהיו חסידים הראשונים שוהים שעה אחת קודם התפילה ושעה אחת לאחריה, כי על ידי השהות וההכנה מקודם

המשך בעמוד הבא

השבת ולקצור פירותיה בג' ימים שלאחריה.

כפי ההכנה - נשאר הקדושה לאחר זמן

ועל פי זה נראה לבאר גם כפל הכתוב (ויקרא יא מד) 'וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים', 'וְהִתְקַדְּשֶׁתָּ מוֹרָה' על הכנת האדם קודם המצוה בהתקדשות יתירה, ועל ידי כן זוכה ל'והייתם קדושים' שגם לאחר קיום המצוה תשאר בו הקדושה בקביעות [כמו שכתב בסידורו של שבת (ח"א שורש א ענף ג): 'וְהִתְקַדְּשֶׁתָּ וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים', כי פירוש 'וְהִתְקַדְּשֶׁתָּ' הוא לשון הזמנה, כמו 'הרי את מקודשת לי' פירוש מזומנת לי, שתזמיני עצמכם בבחינת זך ונקי, אז 'וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים' שתתרבה עליכם קדושתו הראוי להיות שורה במקום טהור זך ונקי], כעין מה שדרשו חז"ל (יומא לט). 'וְהִתְקַדְּשֶׁתָּ וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים', אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה, מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא. שעל ידי הכנתו לקדש עצמו מלמטה אפילו הכנה מועטת זוכה לקדושה מרובה מלמעלה ובעולם הבא.

ההכנה לקבל קדושת המצוה

אכן קודם קיום כל מצוה צריך האדם להכין עצמו, להיות ראוי לקבל הקדושה היורדת עליו בקיום המצוה, כי כל מצוה תכליתה להשפיע קדושה לאדם כמו שאנו מברכים לפני כל המצוות 'אשר קדשנו במצוותיו' [וכתב בתורת משה לאלשיך (וירא יח א): כמה מעלות טובות מקנה המצוה בעושיה, כי תקדשנו ותזככנו עד שיהיה כבריה חדשה, כנוסח ברכותינו 'אשר קדשנו במצוותיו', כי על ידי מצותיו מתחדשים האברים העושים אותם, ועל כן הם רמ"ח מצות עשה לעומת רמ"ח איברים ושס"ה מצות לא תעשה כנגד שס"ה גידים.

וראה עוד באלשיך (ויקרא טז): על כן לאדם אמר לטהר ולתקן את עצמו יקיים תרי"ג מצות הכוללים את כללות האדם, שהם רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה לעומת רמ"ח איברים ושס"ה גידים, כי בהן יקנו כל חלקיו איכות טהרה וקדושה, כמאמרנו בכל נוסחאות ברכות המצות 'אשר קדשנו במצוותיו', שהוא כי על ידי מצותיו

יתברך מתקן חלאת זוהמת חומרנו ומקדשו חלף עכירות איכותו] ועל ידי קיום המצוות זוכים אנו להתקדש בקדושתו יתברך [כמו שפירש בשל"ה (תמיד נר מצוה): 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו', שכוונת הברכות הללו הוא שאנחנו מברכין לשמו יתברך על כל טוב אשר גמלנו, שטהר וקדש אותנו במצוותיו הקדושות שהם קיום העולמות כנודע, ועל ידיהם אנו נקראים קדושים ונתקדש גופנו ונשמותינו, והם תכליתנו, לא זולת זה בשום ענין בעולם], אלא שיש להכין תחילה כלים ראויים ושלמים לקבל בהם את הברכה והקדושה, שהרי 'לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום' (עוקצין ג יב) [כמו שפירש בתפארת שלמה (ויגש ד"ה ויגידו): לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, רצה לומר לעשות עצמו שלם וכלי להחזיק ברכה, כי באם לא כן לא עשה כלום, נמצא כי ענין ההכנה הוא כלי המחזיק המצוה ושיך להמצוה], וכפי מה שמכינים את הכלים בשלמות כך זוכים לקבל בהם את הברכה והקדושה [כמו שכתב בקדושת לוי (ויצא ד"ה אנכי): למשל לפי הנראה יש בית לדור בו, ואדם הוא מלוכלך בבגדים, והבית הוא הכנה אל האדם, כמו כן השראת קדושת המצוה צריכה שיהא לה בית שתמצא מקום לשרות בו, והבית הוא מה שאדם מכין עצמו ולבו מכוון אל הבורא יתברך לעשות איזה מצוה קודם שעשה, והכנה זו היא בית לדור בו קדושת המצוה, והנה לפי גודלם וקטנותם כך הוא הקבלה].

בזכות ההכנה זוכים לקיים המצוה כראוי

והנה לא כל אדם זוכה לקיים את המצוה כראוי וכנכון, כי היצר הרע נטפל אל האדם בגשתו לקיום המצוות, ומבקש להכשילו שלא יעלה בידיו להשלים המצוה כהוגן, אמנם כשמתכוון האדם מקודם הרי הוא זוכה לסייעתא דשמיא להסיר ממנו כוחות היצר הרע, כי ההכנה כמוה כיד ובית אחיזה, שכן כל הכלים יש להם בית יד שעל ידי כן אפשר לאחוז בכלי, וכן ההכנה קודם המצוה היא כבית יד המזכה את האדם לאחוז במצוה ולקיימה בשלמות.

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

קריעת הים - גאולה מתאוות מצרים

התאוות מבקשים להטביע את האדם

וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם (יד כא). פירש רש"י: כל מים שבעולם.

נראה לפרש, דהנה מיסודות עבודת ה' שיתגבר האדם על תאוות ליבו ויטה אותם לדרך התורה. ומקור התאוות באדם הוא ביסוד המים שבקרב [כי האדם מורכב מארבע יסודות, אש רוח מים ועפר, ומבואר בשערי קדושה לרבינו חיים ויטאל (ח"א שער ב), שמיסוד האש נמשכים הגאווה והכעס, ומיסוד הרוח נמשכים כל מיני דיבורים רעים ובטלים, ומיסוד המים נמשכים התענוגות, ומיסוד העפר נמשכים העצלות והעפר], והתאוות הנמשכות מיסוד המים מתגברים על האדם כגלי הים המבקשים להציף את העולם במים, וכל הנמשך אחרי תאוותיו טובע בהם ומאבד חיותו, כמו שאירע לדור המבול שנמשכו כליל אחרי תאוותיהם, ואף המים התגברו עליהם והחריבו את העולם, וכל מימות שבעולם שינו טבעם, הן מי הגשמים והן מי התהום, הציפו כולם את העולם והחריבוהו.

ועבודת האדם היא להתחזק ביראת ה' שבכוחה לצמצם את התאוות, ולהציב גבולות כנגד התגברות המים שלא ישטפוהו, כדוגמת החול המונע מן הגלים להטביע את העולם, וכמו שאמר הנביא (ירמיה ה כב) 'האותי לא תיראו נאום ה' וגו' אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו', כך יציב גם האדם גבולות וסיגים בפני תאוותיו, שלא ישטפו אותו המים הזידונים.

שבירת התאוות בכוח יראת שמים

עיקר כח האדם להכניע תאוותיו היא כפי יראת ה' שבקרב, כי כשאין בליבו יראת ה' סופו להגיע למיתה וכליון, כמו שאמר אברהם אבינו (בראשית כ יא) 'רק אין יראת אלהים במקום הזה - והרגוני', ומאידך כפי התגברות ביראת ה' זוכה לחיים, כמו שאמר יוסף הצדיק (שם מב יח) 'זאת

עשו וחיו את האלהים אני ירא', כי מידת היראה היא הנותנת לאדם את הכוח להגביל את תאוותיו ולצמצם אותן לבל יחריבו את עולמו. ואכן נח שהיה מתחזק במידת יראת ה', כמו שתרגם אונקלוס (בראשית ו ט) 'בדחלת דה' הליך נח', זכה להציב גבולות בפני המבול, וניצל ממי המבול, ועוד זכה וממנו הושתת העולם.

המצרים המשיכו את ישראל לתאוותיהם

ובמצרים התגבר יסוד המים על ישראל, והיו המצרים משליכים את ילדי ישראל אל היאור, כי המצרים השטופים בתאוות בקשו להמשיך גם את ישראל אחר תאוותיהם, ולעומת זאת המילדות התגברו כנגדם ביראת השם, והיא שסייעה בידם לגבור על התאוות ולהציל את ילדי ישראל, וכמו שכתוב (לעיל א יז) 'ותיראן המילדות את האלהים וגו' ותחיין את הילדים', וכשזכו בני ישראל לגאולה גברו על יסוד המים ונבקע בפניהם הים, כי זו עבודת האדם בבואו להתגבר על תאוותיו, שיגבר על יסוד המים שבקרב ויכניע אותו, שיהיו כל תאוותיו במשקל ראוי לקיים בהם רצון בוראו, וכשזוכה להכניע את יסוד המים שבו קונה בנפשו שלטון על יסוד המים שבבריא.

בזכותו של יוסף שגבר על התאוות

נבקעו התאוות בפני בני ישראל

וזהו שמצינו ביוסף הצדיק שגבר על תאוותו במצרים, ובזכותו נבקעו מי ים סוף בפני בני ישראל, כמו שאמרו במדרש (תהלים קיד ג): ראה ארונו של יוסף יורד לים, אמר הקדוש ברוך הוא ינוס הים מפני הנס מן העבירה, שנאמר (בראשית לט יג) 'וינס החוצה', אף הים נס מפניו, שנאמר (תהלים שם) 'הים ראה וינוס'. וכשנבקע ים התאוות בזכותו נבקעו התאוות עבור בני ישראל, וזה גם מה שכתב רש"י דברי המכילתא שכל מים שבעולם נבקעו, וכפי שכתב **הרב מקוז'גלוב ע"ה** הי"ד בספרו **ארץ צבי** (פסח): והנה האדם צריך רחמים שלא ישקע בתאוות העולם

המשך בעמוד הבא

המרחק בין השמים והארץ. ואחר שזוכה להמשיך את האמונה בעומק ליבו אזי יוסיף עוד להשפיע את האמונה גם לכל האיברים, שתהיה אמונת ה' חדורה בכל אברי הגוף, לקיים את הכתוב (תהלים לה י) 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך', שירגישו כל איבריו שאין עוד מלבדו, כי ידיעת המוח והלב אין בהם די כמו שרואים לפעמים כשמתרגש על האדם דבר מטיל אימה ואין אמונתו עומדת להישאר במנוחת הנפש, ורק אם עלה בידו להשריש את האמונה בכל איברי גופו אזי אין פחד ומורא שולטים בו והוא שליו ובטוח.

שלמות האמונה בקריעת ים סוף

ובזה מובן מה שנאמר עתה בעת קריעת הים 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו'. כי תחילה הייתה האמונה קבועה במוח אבל לא פשטה במעשיהם, וכמו שאמר משה רבינו 'והן לא יאמינו', כי אין אמונתם חזקה כדי לשלוט בכל גופם, ועל זה השיב לו הקב"ה שבניו מאמינים בני מאמינים, ומעט מעט עלתה בידם להמשיך את האמונה גם בלב ובשאר איבריהם, עד שבקריעת ים סוף התפשטה האמונה בקרבם בשלמות ומסרו נפשם להיכנס לים סוף בלי מורא, ועל זה נאמר 'ויאמינו בה' ובמשה עבדו' באמונה שלמה שאין למעלה ממנה.

קריעת ים סוף בכוח מסירות נפש

עוד יתכן לפרש, כי באמונתם לא היה די, והיו צריכים גם למסור נפשם לקיום רצון ה', וכיון שהובטחו מפי משה רבינו שעתידים הם לראות את ישועת ה' הרי נפגמה בכך מסירות נפשם, כי היה בדעתם למסור נפשם על מנת שייעשה להם נס, ולכן אמר לו ה' יתברך (פסוק טו) 'מה תצעק אלי' לבל יוסיף להתפלל בעבורם, כי עיקר הישועה תבוא על ידי שימסרו נפשם שלא על מנת שייעשה להם נס, ולכן **דבר אל בני ישראל ויסעו** גם בלי לדעת מהיכן תבוא להם הישועה, וכיון שימסרו נפשם מבלי לצפות לנס יזכו בכוח זה לישועת ה'.

הזה ושלא יטבע בהם, וכמו שפירש הרה"ק רבי **חנוך מאלכסנדר** דטבע הוא מלשון טביעה. ואז בקריעת ים סוף נבקעו כל המים שבעולם לפני בני ישראל שלא ישקעו בתוך תענוגי העולם הזה, ויוכלו לעבור דרך התענוגים של העולם הזה 'בחרבה' ולא יגעו בהם כלל [יתר על כך, כתב הרה"ק בעל שבט מיהודה מלובלין ע"ה (תרס"ח ד"ה משמאל), שמלבד שנבקעו המים הרומזים לתאוות, עוד נהפכו לקדושה, וסמך דבריו על הכתוב (יד כו) 'והמים להם חומה', שאף התאוות הנרמזות במים נעשו להם לחומה ולעבודת ה'].

דרגות בעומק האמונה

בשעת קריעת הים היו כבר ישראל מאמינים יותר מעת היותם במצרים

וַיֹּשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא וְגו' וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם וְגו' וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגו' וַיֵּרָאוּ הָעָם אֶת ה' וַיֵּאֱמִינוּ בֵּה' וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוֹ (יד ל-לא). יש להבין ולהעמיק בכוונת כתוב זה. וכי אך עתה באו לאמונה, הלא כבר בהיותם במצרים נאמר (לעיל ד לא) 'וַיֵּאֱמֶן הָעָם'. וכן דרשו רבותינו ז"ל במכילתא (בשלח מס' דויהי ו) שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא בשכר האמנה שנאמר 'ויאמן העם'. אם כן מה בא הכתוב ללמדנו שלאחר ש'יושע ה' ביום ההוא' וגו' שראו ישראל את מצרים טובעים, וראו את היד הגדולה, אז הגיעו בני ישראל לאמונה בה' ובמשה עבדו, שנשמע מזה שעד עתה לא הגיעו לכך.

אמונת המוח והלב והאיברים

אולם כך יש לומר בביאורם של דברים, כי בעומק השגת האמונה נמצאים כמה מיני מדרגות, האמונה הראשונה היא אמונת המוח, למעלה ממנה היא אמונת הלב, דהיינו להמשיך את האמונה מידיעתה במוח להרגיש אותה בתוככי הלב שיהיו כל הרגשותיו מלאים באמונה בה', כי המרחק בין המוח והלב הוא כמו

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לגשת ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר

אור חדש ירד על שולחן השבת

שולחן השבת עם אור החיים

מאמרים נפלאים של רבינו האור החיים
הקדוש בשפה מעבדת שווה לכל נפש

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

לב החסידות ביטול

החסידות - ענווה וגדולה מכולם

יסוד היסודות של גילוי החסידות עובר כבריה התיכון בין בתרי כתביו של הרה"ק רבי **משולם פייבוש מנצ'ר** זי"ע - תלמידו המובהק של הרה"ק רבי יהואל מיכל מזלזשוב זי"ע - שם הוא משובב נתיבות להיות הולך ומוסיף האדם מרעו, בלב מלובב, לכל אשר צוה ה'.

כ"יושר דברי אמת מתגלה החסידות והענווה הגדולה מכולם לרצות להתבטל לאבא ולשמוח גם אם אינו מוצא רווח לעצמו, להתחסד ו"לשרוף ציפורניו אף על גב שמויק לו". ובזה בשורת הענווה, **להתבטל ולהתכלל**, יתעלה הכל לתיקון השלם.

"יושר דברי אמת" המבואר

חוט השדרה של החסידות

ביאור נרחב | ציונים והשוואות | אלפי מראי מקומות | פיסוק וניקוד | הקדמות מופלאות | פרקי תולדות ומבוא | כותרות משנה | עימוד מרהיב עין

ארה"ב: 437-0054 (718)
אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

אור הגאולה לישרי לב

מרכז הזמנות:
1800-22-55-66